

ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΕΛΙΔΑ	ΘΕΜΑ	ΠΟΛΙΤΙΚΗ	ΚΟΣΜΟΣ	ΓΝΩΜΕΣ	ΤΑΣΕΙΣ
----------------	------	----------	--------	--------	--------

Ερχεται η Δύναμη Κρούσης της Κομισιόν

Ποιοι είναι οι επικεφαλής των 25 εμπειρογνομώνων, ποια είναι η αποστολή τους, πόσο συντονιστικός και ελεγκτικός θα είναι ο ρόλος τους

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΖΗΡΑ**

Μετά τον Δεκαπενταύγουστο θα αρχίσουν να έρχονται σταδιακά και να πάνουν δουλειά στα υπουργεία τα μέλη της Δύναμης Κρούσης που δημιούργησε η Κομισιόν, προκειμένου να συνδράμει τους υπουργούς και την ελληνική διοίκηση στην εφαρμογή του Μεσοπρόθεσμου Δημοσιονομικού Πλαισίου και στην απορρόφηση των κονδυλίων του ΕΣΠΑ.

Οι εμπειρογνώμονες της Κομισιόν, περίπου 25 άτομα, θα εντοπίζουν σε συνεργασία τα προβλήματα στις δομές της διοίκησης, θα εισηγούνται στους υπουργούς παρεμβάσεις, θα συμφωνούν μαζί τους για τις αλλαγές και τα χρονοδιαγράμματα υλοποίησής. Εάν κρίνεται απαραίτητο, θα ζητούν περαιτέρω τεχνική βοήθεια από τα κράτη - μέλη της Ευρώζωνς ή θα προσλαμβάνουν ειδικούς από την αγορά και την ευρωπαϊκή αγορά. Θα συ-

Θα υποβάλλουν ανά τρίμηνο εκθέσεις προόδου και θα εκδίδουν έκτακτες προειδοποιήσεις, εάν διαπιστώνουν αποκλίσεις από τους στόχους.

ντονίζουν τους υπουργούς και τα υπουργεία για την υλοποίηση αυτών των δράσεων. Επιπλέον, θα υποβάλλουν ανά τρίμηνο εκθέσεις προόδου και εάν διαπιστώνουν αποκλίσεις από τους στόχους και τα συμφωνηθέντα, θα εκδίδουν έκτακτες προειδοποιήσεις. Συνεπώς, πέραν της τεχνικής βοήθειας, θα έχουν και έναν ρόλο ελεγκτικό και έγκαιρης προειδοποίησης της Κομισιόν.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έλαβε την απόφαση για τη συγκρότηση της Δύναμης Κρούσης για την Ελλάδα (Task Force for Greece) διαπιστώνοντας ότι οι στόχοι του Μνημονίου Ι και στο διαρθρωτικό και στο δημοσιονομικό σκέλος δεν επιτεύχθηκαν, μεταξύ άλλων, και εξαιτίας των δομικών αδυναμιών της διοίκησης. Ετσι, με το Μνημόνιο ΙΙ αποφάσισαν να δώσουν στην Ελλάδα νέα κεφάλαια, τεχνική βοήθεια, αλλά και να διασφαλίσουν έναν μηχανισμό στενότερης παρακολούθησής. Οι προσδοκίες που έχουν επενδύσει στη Δύναμη Κρούσης οι Βρυξέλλες και οι άλλες πρωτεύουσες της Ευρώζωνς καταδεικνύονται από τα εξής:

1. Τη σύσταση της Task Force εισηγήθηκε ο ίδιος ο πρόεδρος της Κομισιόν, Ζοζέ Μανουέλ Μπαρόζο, ο οποίος θα ενημερώνεται προσωπικά και θα παρακολουθεί το έργο της. Υπεύθυνος

για τη συγκρότησή της ορίστηκε ο ισχυρότερος των επιτρόπων, Ολι Ρεν. **2. Ο επικεφαλής** της Task Force θα έχει βαθμό γενικού διευθυντή (πρόκειται για τον υψηλότερο βαθμό στην κοινοτική γραφειοκρατία, αμέσως μετά τους επιτρόπους), ο οποίος θα αναφέρεται απευθείας στον κ. Μπαρόζο και στον κ. Ρεν. Ως επικεφαλής επελέγη ο κ. Χορστ Ράικενμπach, που έως πρόσφατα, οπότε και αντικαταστάθηκε, ήταν γενικός διευθυντής της Κομισιόν σε θέματα προϋπολογισμού.

3. Δεύτερος και τρίτος στην ιεραρχία της Δύναμης Κρούσης έχουν οριστεί οι κ. Ντέιβιντ Ράιτ και Γιόργκεν Χόλκμπειστ, και οι δύο σύμβουλοι του κ. Μπαρόζο με γνώση της ελληνικής πραγματικότητας.

Σύμφωνα με έγγραφο της Κομισιόν, αποστολή της Task Force είναι:

- Να προσδιορίζει και να συντονίζει σε συνεργασία με την Ελλάδα την τεχνική βοήθεια που χρειάζεται η χώρα, ώστε να εφαρμόσει το πρόγραμμα προσαρμογής Ευρώζωνς - Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου.

- Να βοηθήσει τις ελληνικές αρχές να προσδιορίσουν λεπτομερώς το είδος της τεχνικής βοήθειας που θα τους παρασχεθεί.

- Να προτείνει νομοθεσία, ρυθμιστικό πλαίσιο, διοικητικά μέτρα και αναθεώρηση των προγραμμάτων, ώστε να επιταχυνθεί η απορρόφηση των κοινοτικών κονδυλίων.

- Να καθορίσει το είδος της τεχνικής βοήθειας που χρειάζεται κάθε τομέας της δημόσιας διοίκησης, το απαιτούμενο ανθρώπινο δυναμικό και το κόστος για την παροχή της τεχνικής βοήθειας, το αναμενόμενο αποτέλεσμα και τα χρονοδιαγράμματα.

- Να υποβάλλει τριμηνιαίες εκθέσεις προόδου στην Κομισιόν και στις ελληνικές αρχές και εάν χρειάζεται έκτακτες αναφορές (alert reports). Η πρώτη έκθεση για τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν ώστε να επιταχυνθεί η απορρόφηση των πόρων του ΕΣΠΑ, πρέπει να παραδοθεί στην Κομισιόν και στις ελληνικές αρχές έως το τέλος Οκτωβρίου.

Επίσης, αναφέρεται ότι η Δύναμη Κρούσης θα μπορεί να προσφέρει τεχνική βοήθεια και να συντονίζει τις εργασίες της Κομισιόν σε έναν περιορισμένο αριθμό θεμάτων πλην Μεσοπρόθεσμου, όπως για παράδειγμα ο έλεγχος της λαθρομετανάστευσης και της χορήγησης ασύλου.

Από τις αρμοδιότητες της Task Force προκύπτει ότι δεν πρόκειται ακριβώς για τοποτηρητές ή επίοπτες των υπουργών, αλλά ούτε και για απλή τεχνική βοήθεια. Επί της ουσίας, είναι ίσως μια μοναδική ευκαιρία για ουσιαστικές αλλαγές στη Δημόσια Διοίκηση.

Ο ίδιος ο πρόεδρος της Κομισιόν, Ζοζέ Μανουέλ Μπαρόζο, ο οποίος εισηγήθηκε τη σύσταση της Task Force, θα ενημερώνεται για την πορεία της προσωπικά. Υπεύθυνος για τη συγκρότησή της ορίστηκε ο επίτοπος κ. Ολι Ρεν. Επάνω, ο επικεφαλής της ομάδας κ. Χορστ Ράικενμπach, έως πρόσφατα γενικός διευθυντής της Κομισιόν σε θέματα προϋπολογισμού.

Συμφωνούν οι γκουρού της Wall Street

Σε ιδιωτικές τους συζητήσεις, γκουρού της Wall Street και κεντρικοί τραπεζίτες συμφωνούν σε πολλά σημεία για την πολιτική που πρέπει να ακολουθήσει η Ελλάδα. Οι μεγαλοεπενδυτές Τζορτζ Σόρος και Τζον Πόλσον, οι οικονομολόγοι Τζεφ Σακς και Νουριέλ Ρουμπινί, ο πρώην κεντρικός τραπεζίτης της Fed Πολ Βόλκερ και ο νυν της ΕΚΤ Λορέντζο Μπίνι-Σμόγκι μετέφεραν παρόμοιο μήνυμα στον επενδυτή Στ. Σαββό. «Ποτέ δεν έχω ξαναδεί τόσο ενδιαφέρον για την Ελλάδα», σχολιάζει ο κ. Σαββός για την παραμονή του στη Νέα Υόρκη. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τους κ. Βόλκερ και Πόλσον, που φοβήθηκαν τις επιπτώσεις που θα είχε μια ανεξέλεγκτη χρεοκοπία όχι μόνο για το ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα, αλλά και για την οικονομία των ΗΠΑ. Όλοι θεωρούν ότι η χώρα μας δεν έχει άλλη εναλλακτική από το να εφαρμόσει χωρίς δισταγμούς και στο έπακρο τις δεσμεύσεις της στο πλαίσιο του Μνημονίου, σημειώνοντας ότι οι όροι του δεύτερου προγράμματος βοήθειας ήταν πολύ καλύτεροι από εκείνους που προέβλεπαν ακόμη και οι πιο αισιόδοχοι. Το βασικό τους μήνυμα προς την Ελλάδα είναι ότι πρέπει να επικεντρωθεί στην επίτευξη πρωτογενούς πλεονάσματος, και παράλληλα να οικοδομήσει τις παραμέτρους που θα την οδηγήσουν σε βιώσιμη ανάπτυξη. Όσο για το ενδεχόμενο πρόωγων εκλογών, τονίζουν ότι δεν θα αποτελούσε καλή επιλογή την ώρα που η κυβέρνηση καλείται να προχωρήσει γρήγορα στις μεταρρυθμίσεις που θα πείσουν ότι η Ελλάδα αλλάζει. Προς αυτή την κατεύθυνση, ένας κρίσιμος παράγοντας για την επιστροφή της εμπιστοσύνης των αγορών και των επενδυτών είναι μια νέα στρατηγική επικοινωνίας, που θα μεταφέρει ως κεντρικό μήνυμα την ανοικοδόμηση της χώρας, σε μια επικοινωνιακή αντεπίθεση για την αλλαγή του κλίματος για την Ελλάδα.

Η Ελλάδα ξανά στις αγορές σε δύο χρόνια

Της **ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΣΩΚΟΥ**

Ο επικεφαλής της Διεθνούς Ένωσης Τραπεζών (IIF) Τσαρλς Νταλάρα, που διαπραγματεύθηκε για λογαριασμό των τραπεζών τον τρόπο συμμετοχής των ιδιωτών πιστωτών στο πακέτο στήριξης, είναι τόσο σίγουρος για την επιτυχία του σχεδίου που προβλέπει ότι η Ελλάδα θα μπορεί να βγει ξανά στις αγορές σε δύο χρόνια. Όπως λέει στη συνέντευξή του στην «Κ», «έχω δει πολλές περιπτώσεις τις τελευταίες τρεις δεκαετίες. Πρέπει κανείς να κάνει ένα πραγματικό ανασχεδιασμό ή αναδιάρθρωση του δημόσιου χρέους, με μείωση του χρέους. Τότε ο μέσος χρόνος επιστροφής στις αγορές είναι 18 μήνες. Οι αγορές θεωρούν ότι τα προβλήματα της Ελλάδας είναι σοβαρά, γι' αυτό προσθέτω 6-12 μήνες. Δεν βλέπω όμως κάποιο λόγο να μην μπορεί να επιστρέψει στις αγορές σε 18-30 μήνες. Είναι θέμα δυναμικής και ανάκτησης αξιοπιστίας».

— **Οι στόχοι, κάποιοι αναλυτές θεωρούν ότι η προβλεπόμενη μείωση του χρέους δεν είναι επαρκής για να γίνει βιώσιμη.**

— Δεν συμφωνώ. Πιστεύω ότι πρέπει να δείτε τη βιωσιμότητα του χρέους ως μία δυναμική έννοια, που περιλαμβάνει την εξυπηρέτηση του χρέους, τις αναπτυξιακές προοπτικές, και συνολικά το επενδυτικό περιβάλλον της χώρας. Έχουμε αυτή τη συμφωνία, με την οποία θα μειώσουμε άμεσα, εντός μηνών, το δανειακό βάρος της Ελλάδας κατά 10% του ΑΕΠ, 25 δισ. ευρώ. Πρόκειται για μεγάλη μείωση, και αυτή είναι συντηρητική νούμερα. Επιπλέον, υπάρχει η μείωση του επιτοκίου από την Ε.Ε. και τους ιδιώτες πιστωτές, η οποία θα μειώσει το βάρος εξυπηρέτησης του ελληνικού χρέους τα επόμενα χρόνια. Οι ιδιώτες επενδυτές επίσης δεσμεύονται σε μία μακρά ροή χρηματοδότησης 135 δισ. ευρώ, με επιτόκια πολύ χα-

«Αν η κυβέρνηση εφαρμόσει το πρόγραμμα και έχουμε επιτυχία στις συναλλαγές, η Ελλάδα θα είναι ένα πιο αξιόπιστο και φερέγγυο μέρος για τους επενδυτές», τονίζει στην «Κ» ο κ. Νταλάρα.

«Είμαι βέβαιος ότι ο στόχος μπορεί να επιτευχθεί, αν όλοι κάνουν τη δουλειά τους και συνεργασθούν αρμονικά», δηλώνει ο επικεφαλής του IIF, Τσαρλς Νταλάρα.

μηλότερα της αγοράς. Όταν τα συνδυάσετε όλα αυτά, ακόμη και χωρίς υψηλότερες αναπτυξιακές προοπτικές, βλέπετε ότι ο λόγος του χρέους προς το ΑΕΠ θα μειωθεί από το 142% πέσει στο 126% το 2015. Και στο μέλλον, ακόμη και χωρίς υψηλότερη ανάπτυξη, με τις προβλέψεις του ΔΝΤ, μπορείτε εύκολα να συνεχίσετε στο 100% μέχρι το 2020, ενώ με υψηλότερη ανάπτυξη 1%, κάτω από το 90%.

Κατά τη γνώμη μου, λοιπόν, είναι ένα πολύ ισχυρό πακέτο για τη βιωσιμότητα του χρέους. Οι αναλυτές απλώς χρειάζεται να προσέξουν περισσότερο τα στοιχεία.

— **Η αποτελεσματικότητα της συμφωνίας εξαρτάται από τη συμμετοχή του 90% των ιδιωτών. Είστε βέβαιοι ότι ο στόχος θα επιτευχθεί;**

— Ναι, είμαι βέβαιος ότι ο στόχος μπορεί να επιτευχθεί, αν όλοι κάνουν τη δουλειά τους και συνεργαστούν αρμονικά. Αυτό περιλαμβάνει την ελληνική κυβέρνηση, τις εταιρείες που θα διαχειριστούν τη συμφωνία, την ευρωπαϊκή ηγεσία και το ΔΝΤ. Έχουμε μία ισχυρή ομάδα ιδιωτών επενδυτών, μεγάλες τράπεζες και ασφαλιστικές εταιρείες, που έχουν ήδη δεσμευθεί. Και είναι σημαντικό η ευρωπαϊκή ηγεσία να συνεχίσει να ενθαρρύνει τη συμμετοχή τους σε εθελοντική βάση, αλλά και οι εταιρεί-

ες να αναγνωρίσουν τη σημασία του για τη μακροπρόθεσμη σταθερότητα της Ευρώπης – να μην το δουν στενά, αν θα χάσουν χρήματα ή όχι.

Οι ελληνικές τράπεζες

— **Υπάρχει η ανησυχία ότι οι ελληνικές τράπεζες ίσως εθνικοποιηθούν ή εξαγοραστούν λόγω των ζημιών που θα υποστούν. Το θεωρείτε πιθανό;**

— Δεν πιστεύω ότι είναι πιθανό σενάριο. Φυσικά κάθε τράπεζα θα πρέπει να αξιολογήσει την κεφαλαιακή της βάση υπό το πρίσμα της συμμετοχής της στο σχέδιο. Όπως το βλέπουμε εμείς, με βάση τα αποτελέσματα των τεστ κοπώσεως, οι περισσότερες ελληνικές τράπεζες μπορούν να διαχειριστούν τις ζημιές αυτές της συμφωνίας χωρίς να καταφύγουν σε μεγάλη αύξηση κεφαλαίων. Μπορεί να χρειαστούν κάποια νέα κεφάλαια, αλλά θα ήλπιζα ότι στις περισσότερες περιπτώσεις αυτό θα γίνει μέσω της αγοράς. Θα ήταν εξαιρετικά ατυχές και μη απαραίτητη μία εθνικοποίηση. Ο ρόλος του κράτους στην ελληνική οικονομία πρέπει να μειωθεί, όχι να αυξηθεί.

— **Θα επηρέαζε τη διαδικασία μία υποβάθμιση σε selective default;**

— Όχι, και μάλιστα μας ενθαρρύνει το γεγονός ότι και οι τρεις οίκοι έχουν αναγνωρίσει ότι στο μέλλον η συμφωνία μπορεί να βελτιώσει τις αναπτυξιακές προοπτικές και τη βιωσιμότητα του ελληνικού χρέους. Αυτό είναι το σημαντικό: Όχι αν θα υπάρξει μία τεχνική αξιολόγηση selective default για μερικές ημέρες ή εβδομάδες, αλλά αν, αφού ολοκληρωθούν οι συναλλαγές και καθώς εφαρμόζονται οι μεταρρυθμίσεις, βελτιωθεί η φερεγγυότητα της Ελλάδας. Και δεν υπάρχει διαφωνία σε αυτό: Αν η κυβέρνηση εφαρμόσει το πρόγραμμα και έχουμε επιτυχία στις συναλλαγές, η Ελλάδα θα είναι ένα πιο αξιόπιστο και φερέγγυο μέρος για τους επενδυτές.

Αβεβαιότητα για τη συμμετοχή των ιδιωτών

Δέκα ημέρες μετά την απόφαση της συνόδου κορυφής, η αβεβαιότητα για το νέο πακέτο βοήθειας προς την Ελλάδα είναι μεγάλη, με βασικότερη το τι θα γίνει στην περίπτωση που η συμμετοχή των ιδιωτών επενδυτών στο πρόγραμμα ανταλλαγής ομολόγων είναι κατώτερη του στόχου.

Το ύψος της βοήθειας από τους επίσημους φορείς (Ευρωζώνη και EFSF) καθορίστηκε με βάση την εκτίμηση ότι θα ανταλλάγουν ομόλογα ύψους 135 δισ. ευρώ που έχουν στην κατοχή τους ιδιώτες επενδυτές και τα οποία λήγουν την περίοδο 2011 - 2020. Σε αυτά δεν περιλαμβάνονται τα ομόλογα του ελληνικού Δημοσίου που έχουν εκδοθεί με βάση το αγγλικό δίκαιο (περίπου 12,9 δισ. ευρώ), οι τίτλοι σε ξένο νόμισμα και τα ομόλογα με μηδενικό κουπόνι που έχουν δοθεί για την εξόφληση των χρεών των νοσοκομείων.

Μόνο τα μισά

Σύμφωνα με πληροφορίες, μέχρι την Παρασκευή οι τράπεζες, οι ασφαλιστικές εταιρείες και οι άλλοι φορείς που είχαν δηλώσει συμμετοχή είχαν στην κατοχή τους ομόλογα ύψους 70 δισ. ευρώ περίπου, έναντι των 135 δισ. του στόχου. Μάλιστα, στο ποσό των 70 δισ. ευρώ υπολογίζεται το σύνολο των ομολόγων των ελληνικών τραπεζών που λήγουν έως το 2020 (37 δισ. ευρώ) καθώς και τα 25 δισ. ευρώ, περίπου, των ομολόγων των ασφαλιστικών ταμείων. Προκειμένου να επιτευχθεί η μέγιστη δυνατή συμμετοχή, αλλά και προκειμένου να μη δοθεί η εντύπωση ότι υπάρχουν ελληνικές τράπεζες που δεν συμμετέχουν, σε σύσκεψη στο υπουργείο Οικονομικών την Πέμπτη αποφασίστηκε να ενταχθούν και το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο, αλλά και η Αγροτική Τράπεζα, εάν οι κανονισμοί το επιτρέπουν, δεδομένου ότι η τελευταία βρίσκεται σε πρόγραμμα αναδιάρθρωσης.

Όλα αυτά δείχνουν ότι παρά τις προσδοκίες για ταχεία ολοκλήρωση της ανταλλαγής ομολόγων, η διαδικασία θα είναι αργή. Το σέκοις είναι τις τελευταίες ημέρες του Αυγούστου ή τις πρώτες ημέρες του Σεπτεμβρίου να έχουν ρυθμιστεί τα πάντα, ώστε να γίνει και επισήμως η πρόταση από την Ελλάδα προς τους πιστωτές της. Το βιβλίο προσφορών θα είναι ανοικτό για δύο εβδομάδες.

Εως τότε ελπίζουν στο οικονομικό επιτελείο ότι θα έχει καλυφθεί η προϋπολογισθείσα συμμετοχή των ιδιωτών (να ανταλλαγεί το 90% των ελληνικών ομολόγων που λήγουν έως το 2020). Εάν παρ' ελπίδα δεν συμβεί αυτό, θα προκύψει ένα χρηματοδοτικό κενό. Τι θα συμβεί ωστόσο σε αυτή την περίπτωση; Οι εναλλακτικές είναι περιορισμένες: ή θα πρέπει να καλυφθεί το κενό από την επίσημη χρηματοδότηση (Ευρωζώνη/ ΔΝΤ) ή θα πρέπει να αλλάξει το σχέδιο και η συμμετοχή να γίνει λιγότερο εθελοντική (π.χ. να πει η ΕΚΤ ότι δεν θα δέχεται ως ενέχυρα τα μη ανταλλαγμένα ομόλογα, ή ότι θα τα

Την Πέμπτη, αποφασίστηκε σε σύσκεψη στο υπουργείο Οικονομικών να ενταχθούν στην ανταλλαγή ομολόγων το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο και η Αγροτική Τράπεζα.

Αν δεν καλυφθεί το ποσό που έχει προϋπολογισθεί, θα υπάρξει χρηματοδοτικό κενό, το οποίο θα πρέπει να βρεθεί από αλλού.

δέχεται αλλά θα δίνει πολύ λιγότερη ρευστότητα). Σε κάθε περίπτωση, το πράγμα περιπλέκεται, καθώς απαιτεί νέες διαπραγματεύσεις σε μια περίοδο που η Ελλάδα θα εμπίπτει να εκταμειώσει την επόμενη δόση, είτε ως πρώτη του νέου πακέτου βοήθειας είτε ως έκτα του υφιστάμενου.

Ιταλία και ΔΝΤ

Εάν πάλι δεν έχει κλείσει το νέο πακέτο χρηματοδότησης από το EFSF και πρέπει να δοθεί η δόση του Σεπτεμβρίου από το υφιστάμενο πρόγραμμα των διμερών κρατικών δανείων, προκύπτει πρόβλημα με την Ιταλία. Τα επιτόκια των ιταλικών 10ετών ομολόγων έχουν ανέλθει στο 6%. Πρακτικά η Ιταλία θα πρέπει να δανειστεί ακριβώς για να δανείσει την Ελλάδα φθηνότερα. Ετσι, το Eurogroup ενημερώθηκε από τους Ιταλούς ότι εξετάζεται το ενδεχόμενο να μη συμμετάσχουν στην έκτα δόση. Το κενό πρέπει να καλυφθεί από τα υπόλοιπα κράτη.

Τέλος, αδιευκρίνιστο παραμένει ακόμη το ποσό με το οποίο θα συμμετάσχει στο νέο πακέτο το ΔΝΤ. Οι μόνες βεβαιότητες είναι ότι, πρώτον, θα συμμετάσχει παρά τις αντιρρήσεις αναπτυσσόμενων κρατών, όπως η Βραζιλία, η Ινδία και η Ρωσία και, δεύτερον, η συμμετοχή του θα είναι μικρότερη του 1/3 που ήταν στο πρώτο πρόγραμμα βοήθειας. Μια πρώτη εκτίμηση είναι ότι θα συνεισφέρει στο πακέτο των 109 δισ. ευρώ με ένα ποσό της τάξης των 5 δισ. ευρώ.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΕΛΙΔΑ	ΘΕΜΑ	ΠΟΛΙΤΙΚΗ	ΚΟΣΜΟΣ	ΓΝΩΜΕΣ	ΤΑΣΕΙΣ
----------------	------	----------	--------	--------	--------

Ο ΑΝΤΩΝΗΣ ΣΑΜΑΡΑΣ ΣΤΗΝ «Κ»

Βραχύβια ανακούφιση η συμφωνία

■ Καλή η βελτίωση των όρων αποπληρωμής του χρέους ■ Πρώτο, όμως, και κύριο είναι η επανεκκίνηση της οικονομίας
■ Συναίνεση στο λάθος δεν δίνω, για να αφήσω ανοιχτή την προοπτική αναδιαπραγμάτευσης

Συνέντευξη στον ΓΙΩΡΓΟ ΤΕΡΖΗ

Η **συμφωνία** των Βρυξελλών είναι βραχύβια ανακούφιση, όχι λύση ούτε διέξοδος, επισημαίνει στην «Κ» ο πρόεδρος της Νέας Δημοκρατίας κ. Αντώνης Σαμαράς. Αν και αναγνωρίζει τη θετική επίδραση της ρύθμισης στο χρέος, επισημαίνει ότι η χώρα «τρώνει τη ρετινιά της επιλεκτικής χρεοκοπίας για πολύ μικρό κομμάτι του χρέους» και αναδεικνύει την πιθανότητα οι αγορές να επιμείνουν ότι το ελληνικό χρέος δεν είναι βιώσιμο και να αρχίσουν να προσεφλούν και νέα αναδιάρθρωση. Ο κ. Σαμαράς επαναλαμβάνει ότι δεν πρόκειται να υπερψηφίσει τη νέα συμφωνία εφόσον δεν υπάρξει αλλαγή πολιτικής και διαβλέπει μεταβολή στάσης των Ευρωπαίων εταίρων έναντι του. «Όσο αρνούμαι τη “συναίνεση στο λάθος”, τόσο αφήνω ανοιχτή την προοπτική μιας συνολικής αναδιαπραγμάτευσης», σημειώνει.

— Κύριε Πρόεδρε, από την προηγούμενη συνέντευξή μας, πολλά έχουν αλλάξει τόσο στην Ελλάδα όσο και στο ευρωπαϊκό επίπεδο. Είχαμε το Μεσοπρόθεσμο και, κυρίως, την απόφαση της Συνόδου Κορυφής για το ελληνικό πρόβλημα. Εξ όσων κατάλαβα από τις δηλώσεις σας, αυτή τη λύση την κρίνετε τουλάχιστον ανεπαρκή.

— Το ελληνικό πρόβλημα δεν αφορά μόνο τους όρους δανεισμού. Αφορά πρωτίστως την εσωτερική οικονομική πολιτική που εφαρμόζεται. Και η οποία μας καταδικάζει σε μόνιμη και βαθιά ύφεση. Η ύφεση παραλείπει την οικονομία, δεν μαζεύονται φορολογικά έσοδα, τα ελλείμματα παραμένουν μεγάλα, επιβάλλονται νέα μέτρα... Έχουμε μπει σε ένα φαύλο κύκλο. Αυτό είναι το μείζον πρόβλημά μας. Κι αυτό το πρόβλημα δεν το λύνει η βελτίωση των όρων αποπληρωμής. Δεν υποτιμάμε αυτή τη βελτίωση. Είναι θετική! Θα είχε αξία, όμως, και θα μας βοηθούσε πραγματικά, αν άλλαζε και η οικονομική πολιτική, αν ξεπερνούσαμε την ασφυξία της μόνιμης παρατεταμένης ύφεσης. Χωρίς αυτήν, πρόκειται για βραχύβια ανακούφιση, όχι για λύση ούτε για διέξοδο από την κρίση. Αλλωστε και τον περασμένο Μάρτιο υπήρξε βελτίωση στους όρους αποπληρωμής του χρέους μας —του «επίσημου» τότε— θυμάστε; Και τότε ήταν ασφαλώς θετικό. Αλλά δεν άλλαξε τίποτε πρακτικά. Οι στόχοι της οικονομικής πολιτικής έπεσαν έξω σε όλα. — **Σας προβληματίζει το γεγονός ότι ταυτίζεστε μάλλον με τον σκεπτικισμό των αγορών και όχι με την αισιοδοξία των ηγετών της Ευρώπης;**

— Για το γεγονός ότι ο ξένος Τύπος αντιμετωπίζει τη συμφωνία με σκεπτικισμό, άλλοι πρέπει να ανησυχούν: αυτοί που βιάστηκαν να πανηγυρίσουν! Γιατί, πράγματι, όλος ο έγκυρος διεθνής Τύπος συγκλίνει στην άποψη ότι η συμφωνία αυτή δεν λύνει το πρόβλημα της Ελλάδας. Ούτε το πρόβλημα της Ευρώπης...

— **Ποιες δηλώσεις τους σκεπτικιστές έχουν κάνει στον κίνδυνο να αλλοηθεί το ελληνικό αξιόχρεο ως**

«Οι **κίνδυνοι** της αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας είναι πολλοί και μεγάλοι. Γι' αυτό πρέπει να γίνουν τα σωστά βήματα» τονίζει ο πρόεδρος της Νέας Δημοκρατίας κ. Αντώνης Σαμαράς στην «Κ». «Δεν πρέπει να δημιουργήσουμε την εντύπωση ότι δίνουμε εξουσιοδότηση σε μελλοντικά σκάνδαλα!»

«selective default». Απορρίπτετε πλήρως ως επιλογή μία αναδιάρθρωση ή μήπως η κριτική σας επικεντρώνεται στο επίπεδο του «κουρέματος»;

— Πρώτον, η αναδιάρθρωση έχει κόστος και για τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα. Το γεγονός ότι οι τράπεζές μας θωρακίζονται από πλευράς ρευστότητας, δεν είναι κάτι που μας προσφέρεται «δωρεάν»... Η «θωράκιση» τους πληρώνεται με νέο χρέος, για το λεγόμενο credit enhancement, που τελικά θα πληρώσει ο Έλληνας φορολογούμενος, για να μην πληρώσει ο κατ'εξοχήν και ο συνταξιούχος. Ακόμα τρώμε τη «ρετινιά» για πολύ μικρό «κουρέμα»: Αυτό που κερδίζουμε είναι λίγο, αλλά αυτό που χάνουμε —η «ρε-

“
Τρώμε τη «ρετινιά» για πολύ μικρό «κουρέμα»: Αυτό που κερδίζουμε είναι λίγο, αλλά αυτό που χάνουμε —η «ρετινιά» της επιλεκτικής χρεοκοπίας— είναι πιθανό να το πληρώσουμε όταν βγούμε στις αγορές.
”

Οι πιέσεις των Ευρωπαίων

— Η συζήτηση για συναίνεση στο εσωτερικό της χώρας είναι αλληλένδετη και με το κλίμα στο εξωτερικό. Βρεθήκατε αντιμέτωπος με την πίεση των Ευρωπαίων προ μηνός, των ΗΠΑ πρόσφατα, για μεταβολή στάσης. Πού αποδίδετε εσείς την «αδυναμία» των ξένων εταίρων να κατανοήσουν τη στάση σας;

— Πώς είστε τόσο βέβαιοι, ότι κατά βάθος δεν έχουν κατανοήσει την ορθότητα των απόψεών μας;

— Βλέπω, όπως και εσείς κ. Πρόεδρε, τις... όσες δηλώσεις τους.

— **Λογότερο κ. Τερζή. Ο λόγος που απέτυχαν όλοι οι στόχοι του Μνημονίου δεν ήταν επειδή... εμείς δεν τους στήριζαμε. Είναι επειδή ήταν λάθος το πρόγραμμα! Δεν ήταν λάθος η μείωση της δημόσιας σπατάλης, ο περιορισμός της φοροδιαφυγής κ.λπ. Εκεί όλοι συμφωνούμε. Λάθος ήταν ο τρόπος που επελέγη να γίνουν όλα αυτά: Με επιβολή φόρων σε μια οικονομία που βρίσκεται σε ύφεση! Αυτό είπα και στους εταίρους μας. Η πολιτική του Μνημονίου απέτυχε! Να τα στοιχεία... (σ.σ.): δείχνει στο γραφείο του τους πίνακες με την απόκλιση των μεγεθών του προϋπολογισμού). Νομίζετε ότι, αν είχα συμφωνήσει, θα ήταν διαφορετικά τα αποτελέσματα; Νομίζετε ότι, αν συμφωνήσω τώρα, θα επιτύχει στο εξής η ίδια συνταγή που έως τώρα απέτυχε πανηγυρικά; Νομίζετε ό-**

“
Συμφωνούμε με όλα τα αδελφά κόμματα της Ευρώπης στους στόχους της δημοσιονομικής προσαρμογής. Διαφωνούμε με κάποιους ηγέτες για το «μείγμα πολιτικής». Κι έχει ήδη αποδειχθεί ότι, δυστυχώς, είχαμε δίκιο.
”

κόμη και από τους Κύπριους; Βάσει των δημοσκοπήσεων, αύριο μπορεί να είστε εσείς ο επικεφαλής της χώρας.

— Επειδή αυτό που προβλέπεται είναι αλήθεια, υποχρέωσή μου είναι λέω τα πράγματα κι όχι όπως θα 'θελαν κάποιοι να τα ακούσουν. Συμφωνούμε με όλα τα αδελφά κόμματα της Ευρώπης στους στόχους της δημοσιονομικής προσαρμογής: Στην εξάλειψη του ελλείμματος, στη δραστητική περικοπή της δημόσιας σπατάλης, στη μείωση του χρέους, στις αποκρατικοποιήσεις και στην αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας και στις διαρθρωτικές αλλαγές.

— **Σας προβληματίζει η καταγραφόμενη απόσταση της Ν.Δ. από τα αδελφά κόμματα της Ευρώπης, α-**

— **Το πρώτο, όμως, και κύριο είναι η επανεκκίνηση της οικονομίας**

— **Συναίνεση στο λάθος δεν δίνω. Συναίνεση για να αλλάξουμε πολιτική, για να διαπραγματευθούμε μια άλλη πολιτική, που θα βάλει μπροστά την ελληνική οικονομία, αμέσως: Τώρα, αύριο, χθες...** Πιστεύω πως όσο οι στόχοι του προγράμματος πέφτουν απελπιστικά έξω, τόσο ωριμάζει στους εταίρους μας η ιδέα ότι το πρόγραμμα πρέπει να αναθεωρηθεί. Αλλά διαπραγμάτευση δεν σημαίνει να δέχομαι κάθε «διόρθωση λάθους» που μου δίνουν, σημαίνει ότι ζητώ να αλλάξει το λάθος οριστικά! Όσο αρνούμαι τη «συναίνεση στο λάθος», τόσο αφήνω ανοιχτή την προοπτική μιας συνολικής αναδιαπραγμάτευσης για να το διορθώσουμε τελικά.

— **Βασικό συστατικό αυτής της προσπάθειας είναι η αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας. Το προτείνετε πρώτος κι όμως η Ν.Δ. αρνήθηκε να απαλλάσσονται τα μέλη του Ταμείου —ένα εκ των οποίων επελέγη από εσάς— από ενδεχόμενες ευθύνες. Μήπως τα δύο κόμματα θα έπρεπε —αφού συμφωνούν στον στόχο— να παράσχουν κάλυψη σε αυτούς που αναλαμβάνουν αυτό το έργο;**

— Όπως σωστά παρατηρήσατε, ήταν από την αρχή δική μας πρόταση. Που η κυβέρνηση άργησε να υιοθετήσει και τώρα που την υιοθέτησε δεν ξέρει πώς να την προωθήσει. Η αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας είναι δύσκολο έργο. Έπρεπε να έχει γίνει από χρόνια. Κάποια κυκλώματα τη σφτεριζόνταν, κάποια άλλα την ε-ποφθαλμιούσαν, κι όλοι αυτοί δεν ήθελαν κανέναν να θέσει θέμα «αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας»... Εμείς το θέσαμε. Όμως οι κίνδυνοι είναι πολλοί και μεγάλοι. Γι' αυτό πρέπει να γίνουν τα σωστά βήματα. Διαφωνώ λοιπόν μαζί σας: Δεν πρέπει να δημιουργήσουμε την εντύπωση ότι δίνουμε εξουσιοδότηση σε μελλοντικά σκάνδαλα! Τι θέλτε; Να κλείσω τα μάτια στο παλλαϊκό αίτημα για περισσότερη διαφάνεια; Κι αυτήν ακόμα την άποψή μου, μήπως την θεωρείτε... «λαϊκιστική»; Γι' αυτό μας βλέπετε πολύ προσεκτικούς. Όταν ξεκίνησαμε να το λέμε πέρσι, πολλοί τότε μας ειρωνεύθηκαν. Ανάμεσά τους και κάποιοι που σήμερα μας ρωτούν: «γιατί δεν βοηθάτε περισσότερο την κυβέρνηση»; Απαντώ. Τη βοηθάμε όσο μπορούμε! Αλλωστε, αυτό το έργο εμείς θα το συνεχίσουμε αύριο. Γι' αυτό πρέπει να προσέξουμε, να μην μπει σε λάθος δρόμο...

— **Μετά την αποτυχημένη απόπειρα του Ιουνίου για κυβέρνηση συνεργασίας των δύο κομμάτων, η Ν.Δ. εμφανίζεται δημοσκοπικά να προηγείται του ΠΑΣΟΚ και εσείς επανειλημμένα ζητάτε εκλογές, κάτι που δεν πράττατε μέχρι προ διμήνου, δηλώνοντας ότι αποτελεί πράξη ανευθυνότητας. Πολιτεύεστε βάσει δημοσκοπήσεων;**

— Όχι, δεν ήταν οι δημοσκοπήσεις... Σας θυμίζω λοιπόν: Είδατε έναν πρωθυπουργό έτοιμο να παραιτηθεί για να δημιουργηθεί «κυβέρνηση εθνικής σωτηρίας». Κι ύστερα να υπαναχωρεί, γιατί... «το πράγμα μαθεύτηκε πριν την ώρα του» και επειδή στο κόμμα του υπήρξαν αντιδράσεις! Κι ύστερα να προχωρεί σε ανασχηματισμό, πράγμα που —ολοφάνερα πια— δεν ήταν η πρώτη επιλογή του... Όταν τα βλέπετε όλα αυτά, τι καταλαβαίνετε; Οτι η κυβέρνηση αυτή δεν πατάει πια γερά στα πόδια της. Κι αυτό πλέον γεννά από μόνο του αστάθεια. Κι η αστάθεια αυτή απαιτεί νέα ισχυρή λαϊκή εντολή. Εμείς δεν ζητάγαμε κάθε τόσο εκλογές, όπως έκανε το ΠΑΣΟΚ στην αντιπολίτευση. Αυτό, πράγματι θα δημιουργούσε αστάθεια. Αλλά τώρα πηγή αστάθειας πλέον είναι η ίδια η κυβέρνηση. Και δεν μπορούμε να αδιαφορήσουμε όταν η κυβέρνηση παραπαίει... — **Αν το αίτημά σας γίνει αύριο πραγματικότητα, δύο χρόνια μετά την ήτ-**

— **Μία πρόχειρη αναδρομή δι- νει αφορμή σε πολλούς να πουν ότι η Ν.Δ. ταυτίστηκε ή «έκλεισε το μάτι» στους πε- ρισσότερους εκ των κλάδων που αντιδρούν από τους για- τρούς, τους φαρμακοποιούς και τους δικηγόρους μέχρι τους δημοσίους υπαλλήλους και, πλέον, τους ιδιοκτήτες ταξί.**

— Υπόρχει μια βρώμικη προπαγάνδα εναντίον μας που υποστηρίζει μια σειρά από αντίθετα πράγματα: Όταν ψηφίζουμε κάποιο ουσιαστικό μέτρο της κυβέρνησης, συνήθως τα πράγματα που εμείς τα προωθούσαμε ανέκαθεν και τώρα τα υιοθέτησε το ΠΑΣΟΚ, διαδίδουν ότι... κι εμείς «ίδιοι είμαστε»! Κι όταν εναντιωνόμαστε σε λάθη κι αδικίες, τότε διαδίδουν ότι... «κλείνουμε το μάτι» σε όσους αντιδρούν! Ο, τι και να κάνουμε, κάποιοι έχουν από πριν έτοιμο κάτι ασχημικό να πουν. Αυτό δεν είναι κριτική. Είναι «προπαγάνδα»... Για τα ταξί: Είμαστε υπέρ της απελευθέρωσης με κανόνες. Όπως συμβαίνει παντού στον κόσμο. Μέσα σε αυτούς τους κανόνες συμπεριλαμβάνεται, πρωτίστως, το πληθυσμιακό κριτήριο. Σε αυτό συμφωνήσαμε ο προηγούμενος υπουργός, ο κ. Ρέππας με τους ταξιτζήδες. Εμείς δεχθήκαμε τη ρύθμιση αυτή. Ήταν σωστή και αποτελεσματική. Ακούσατε κανέναν τότε να λέει ότι ο κ. Ρέππας «έκλεισε το μάτι στους ταξιτζήδες»; Όχι βέβαια. Όταν ήλθε ο κ. Ραγκούσης και «πέταξε στα σκουπίδια» το Προεδρικό Διάταγμα του προκατόχου του, εμείς παραμείναμε στην άποψή μας: Απελευθέρωση με κανόνες! Με προτεραιότητα στο πληθυσμιακό κριτήριο. Γιατί τώρα «κλείνουμε το μάτι στους ταξιτζήδες» και δεν το κλείναμε προηγουμένως, όταν το ίδιο προωθούσε ο κ. Ρέππας; Ποια είναι η ουσία του ζητήματος; Αν θέλουν να γεμίσουν την Αθήνα με υπεράριθμα ταξί και τελικά να εγκαταστήσουν ένα καρτέλ, να ξερουν πως αυτό δεν υπηρετεί τον ανταγωνισμό αλλά την περαπέρω στρέβλωσή του. Και δεν υπηρετεί το δημόσιο συμφέρον, το υπονομεύει. Από 'κει και ύστερα, ζητήσα και την Παρασκευή υπευθυνότητα από τους οδηγούς ταξί. Καταδικάζουμε πλήρως κάθε πλήγμα στον τουρισμό, που είναι το μεγάλο μας αναπτυξιακό μας ατού. Δεν μπορούν οι ταξιτζήδες να κλείνουν αεροδρόμια, λιμάνια και μουσεία... Δεν μπορούν επειδή υπέστησαν μίαν αδικία από την κυβέρνηση, να κάνουν οι ίδιοι μίαν άλλη αδικία σε πολύ περισσότερους συμπολίτες μας. Το δίκιο δεν «γιατρεύεται» με άλλο δίκιο, μεγαλύτερο...

— **Μία πρόχειρη αναδρομή δι- νει αφορμή σε πολλούς να πουν ότι η Ν.Δ. ταυτίστηκε ή «έκλεισε το μάτι» στους πε- ρισσότερους εκ των κλάδων που αντιδρούν από τους για- τρούς, τους φαρμακοποιούς και τους δικηγόρους μέχρι τους δημοσίους υπαλλήλους και, πλέον, τους ιδιοκτήτες ταξί.**

— **Μία πρόχειρη αναδρομή δι- νει αφορμή σε πολλούς να πουν ότι η Ν.Δ. ταυτίστηκε ή «έκλεισε το μάτι» στους πε- ρισσότερους εκ των κλάδων που αντιδρούν από τους για- τρούς, τους φαρμακοποιούς και τους δικηγόρους μέχρι τους δημοσίους υπαλλήλους και, πλέον, τους ιδιοκτήτες ταξί.**

Περί συνεργασίας και εκλογών

— **Μετά την αποτυχημένη απόπειρα του Ιουνίου για κυβέρνηση συνεργασίας των δύο κομμάτων, η Ν.Δ. εμφανίζεται δημοσκοπικά να προηγείται του ΠΑΣΟΚ και εσείς επανειλημμένα ζητάτε εκλογές, κάτι που δεν πράττατε μέχρι προ διμήνου, δηλώνοντας ότι αποτελεί πράξη ανευθυνότητας. Πολιτεύεστε βάσει δημοσκοπήσεων;**

— Όχι, δεν ήταν οι δημοσκοπήσεις... Σας θυμίζω λοιπόν: Είδατε έναν πρωθυπουργό έτοιμο να παραιτηθεί για να δημιουργηθεί «κυβέρνηση εθνικής σωτηρίας». Κι ύστερα να υπαναχωρεί, γιατί... «το πράγμα μαθεύτηκε πριν την ώρα του» και επειδή στο κόμμα του υπήρξαν αντιδράσεις! Κι ύστερα να προχωρεί σε ανασχηματισμό, πράγμα που —ολοφάνερα πια— δεν ήταν η πρώτη επιλογή του... Όταν τα βλέπετε όλα αυτά, τι καταλαβαίνετε; Οτι η κυβέρνηση αυτή δεν πατάει πια γερά στα πόδια της. Κι αυτό πλέον γεννά από μόνο του αστάθεια. Κι η αστάθεια αυτή απαιτεί νέα ισχυρή λαϊκή εντολή. Εμείς δεν ζητάγαμε κάθε τόσο εκλογές, όπως έκανε το ΠΑΣΟΚ στην αντιπολίτευση. Αυτό, πράγματι θα δημιουργούσε αστάθεια. Αλλά τώρα πηγή αστάθειας πλέον είναι η ίδια η κυβέρνηση. Και δεν μπορούμε να αδιαφορήσουμε όταν η κυβέρνηση παραπαίει... — **Αν το αίτημά σας γίνει αύριο πραγματικότητα, δύο χρόνια μετά την ήτ-**

“
Η κυβέρνηση δεν πατάει πια γερά στα πόδια της. Κι αυτό πλέον γεννά από μόνο του αστάθεια. Κι η αστάθεια αυτή απαιτεί νέα ισχυρή λαϊκή εντολή. Εμείς δεν ζητάγαμε κάθε τόσο εκλογές, όπως έκανε το ΠΑΣΟΚ στην αντιπολίτευση.
”

— **Μετά την αποτυχημένη απόπειρα του Ιουνίου για κυβέρνηση συνεργασίας των δύο κομμάτων, η Ν.Δ. εμφανίζεται δημοσκοπικά να προηγείται του ΠΑΣΟΚ και εσείς επανειλημμένα ζητάτε εκλογές, κάτι που δεν πράττατε μέχρι προ διμήνου, δηλώνοντας ότι αποτελεί πράξη ανευθυνότητας. Πολιτεύεστε βάσει δημοσκοπήσεων;**

— **Μετά την αποτυχημένη απόπειρα του Ιουνίου για κυβέρνηση συνεργασίας των δύο κομμάτων, η Ν.Δ. εμφανίζεται δημοσκοπικά να προηγείται του ΠΑΣΟΚ και εσείς επανειλημμένα ζητάτε εκλογές, κάτι που δεν πράττατε μέχρι προ διμήνου, δηλώνοντας ότι αποτελεί πράξη ανευθυνότητας. Πολιτεύεστε βάσει δημοσκοπήσεων;**

ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΕΛΙΔΑ	ΘΕΜΑ	ΠΟΛΙΤΙΚΗ	ΚΟΣΜΟΣ	ΓΝΩΜΕΣ	ΤΑΣΕΙΣ
----------------	------	----------	--------	--------	--------

Ο ΤΖΟΖΕΦ ΣΤΙΓΚΛΙΤΣ ΣΤΗΝ «Κ»

Βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση

■ Με τη συμφωνία η Ευρώπη αναγνώρισε ότι το πρόβλημα δεν είναι μόνο ελληνικό ■ Δεν πρέπει να επιτρέψουμε στις τράπεζες να μπορούν να εκβιάζουν ■ Η κακή πολιτική είναι αντιστρέψιμη πολύ γρήγορα

Συνέντευξη στην **ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΚΟΚΥ**

Ο νομπελίστας οικονομολόγος Τζόζεφ Στίγκλιτς θεωρεί ότι η λύση για την Ελλάδα δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί, αλλά χαιρετίζει τη συμφωνία στη σύνοδο κορυφής της Ευρωζώνης ως μία σημαντική δέσμευση προς τη σωστή κατεύθυνση. Όπως το θέτει, «δεν πηγαίνει κανείς τόσο μακριά αν δεν σκοπεύει να πάει μέχρι τέλους». Στη συνέντευξή του στην «Κ», ο κ. Στίγκλιτς απαντά στην κριτική που δέχεται η συμφωνία, στη διαμόρφωση της οποίας συνέβαλε ως σύμβουλος του Έλληνα πρωθυπουργού.
— **Θεωρείτε ότι το αποτέλεσμα της συνόδου κορυφής αποτελεί σημαντικό βήμα για την επίλυση της κρίσης στην Ελλάδα και την Ευρωζώνη;**
— Πιστεύω ότι είναι ένα βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση. Η Ευρώπη αναγνώρισε ότι αυτό είναι ένα ευρωπαϊκό πρόβλημα, όχι μόνο ελληνικό. Αναγνώρισαν ότι πρέπει να ανακτήσουν την ανάπτυξη, δεσμεύτηκαν για διαρθρωτικά κονδύλια, ενώ και η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων θα προσπαθήσει να δώσει ώθηση στην οικονομική ανάπτυξη. Πρόκειται για μία σημαντική αλλαγή από την πλευρά τους, και ήταν σημαντικό να το κάνουν. Ακόμη αναγνώρισαν ότι η Ελλάδα έχει κάνει όλα όσα μπορούσε, και συνειδητοποιήσαν ότι δεν υπάρχουν πολλά ακόμη που μπορεί να κάνει από μόνη της. Έτσι μείωσαν το επιτόκιο ώστε να τονώσουν την ανάπτυξη, καθώς δεσμεύτηκαν να επιτρέψουν στην Ελλάδα να έχει πρόσβαση σε χρηματοδότηση με ευρωπαϊκά επιτόκια. Οι ανησυχίες είναι ότι τα κεφάλαια για την τόνωση της ανάπτυξης δεν θα έρθουν αρκετά γρήγορα, ή ότι δεν θα είναι αρκετά μεγάλα. Οι δηλαδή, η υποστήριξη στην ανάπτυξη θα είναι αργή, και όχι επαρκής. Πρόκειται βέβαια μόνο για ανησυχία.

Για την Ευρώπη, είναι ξεκάθαρο ότι θα υπάρξει μία κάποια ανησυχία σχετικά με τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα. Οι οικοί πιστοληπτικής αξιολόγησης έχουν πει ότι αν οι Ευρωπαίοι κάνουν αυτό που λένε, θα το θεωρήσουν default, ή selective default. Ωστόσο, αυτό που η Ευρώπη βασικά είπε στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα είναι ότι δεν μπορείς να εξαρτάς τις αποφάσεις

σου από το τι κάνουν οι οικοί πιστοληπτικής αξιολόγησης. Αυτό ήταν ένα πολύ καθαρό μήνυμα. Ελπίζω και πιστεύω ότι ακόμη και αν οι οικοί το χαρακτηρίσουν πιστωτικό γεγονός, δεν θα πυροδοτήσει μία παγκόσμια κρίση. — **Είστε πεπεισμένος γι' αυτό; Δεν θα πυροδοτήσει τα συμβόλαια CDS;**
— Το να πει κανείς ότι είναι πεπεισμένος... (παύση) Θα το θέσω ως εξής: Τα συμβόλαια CDS είναι πολύ αδιαφανή, κανείς δεν γνωρίζει πραγματικά τι λένε, δεν ξέρουμε ποιος τα έχει στην κατοχή του, πόση αβεβαιότητα

Αυτό που η Ευρώπη είπε στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα είναι ότι δεν μπορείς να εξαρτάς τις αποφάσεις σου από το τι κάνουν οι οικοί πιστοληπτικής αξιολόγησης. Αυτό ήταν ένα πολύ καθαρό μήνυμα.

«Πιστεύω ότι η βιώσιμη ανάκαμψη θα έρθει περισσότερο από τις επενδύσεις», τονίζει ο νομπελίστας οικονομολόγος Τζόζεφ Στίγκλιτς στην «Κ».

Πώς από το Σούνιο βοήθηκε τον πρωθυπουργό στις διαπραγματεύσεις των Βρυξελλών

Το Συμπόσιο της Σύμης μπορεί φέτος να ακυρώθηκε λόγω οικονομικών δυσκολιών, αλλά οι συμμετέχοντες αποφάσισαν να έρθουν στην Ελλάδα σε δικά τους έξοδα, σε μία κίνηση συμπαράστασης στον διοργανωτή του, πρωθυπουργό Γ. Παπανδρέου. Αν και άτυπο, εξάλλου, αυτό αποδείχθηκε ιδιαίτερα επίκαιρο: Συνέπεσε με τις κρίσιμες διαπραγματεύσεις της συνόδου κορυφής της Ευρωζώνης, και

συμμετέχοντες όπως ο κ. Στίγκλιτς είχαν την ευκαιρία να δουν τις προτάσεις τους στον πρωθυπουργό να ενσωματωθούν στην απόφαση των Ευρωπαίων ηγετών. Στην «ομάδα υποστήριξης» του Σουνίου, σε ξενοδοχείο του οποίου κατέλυσαν οι συμμετέχοντες στο Συμπόσιο, συμμετείχαν επίσης οι οικονομολόγοι Τζέφρι Σακς και Ρίτσαρντ Πάρκερ. Ειδικά ο κ. Στίγκλιτς συμβούλεψε τον πρωθυπουργό για το πώς

θα διαπραγματευθεί. Μάλιστα, η «Κ» έγινε «διακριτικός» μάρτυρας του τηλεφωνήματος του κ. Παπανδρέου στον διακεκριμένο οικονομολόγο, προκειμένου να τον ευχαριστήσει, λίγο πριν φύγει από την Ελλάδα, για την πολύτιμη συνεισφορά του. Όπως λέει ο ίδιος σχετικά με τη βοήθεια που του προσέφερε, «επικεντρώθηκα στη συνάντηση και πώς να την αντιμετωπίσει». Οι συμβουλές του τό-

πάρχει στην αγορά τους. Πραγματικά πιστεύω ότι είναι έγκλημα ότι έχουμε επιτρέψει στις τράπεζες, που δραματίζουν τόσο σημαντικό ρόλο στην παγκόσμια οικονομία, να στοιχηματίζουν και να κερδοσκοπούν με επιπτώσεις για τις οποίες δεν μπορούμε να είμαστε σίγουροι. Αλλά πιστεύω ότι τελικά δεν μπορείς να αφήσεις τις τράπεζες να εκβιάζουν την Ευρώπη με τον τρόπο που προσπαθούσαν να το κάνουν. Θα έπρεπε να έχουμε κάνει περισσότερα για να ρυθμίσουμε τις τράπεζες και να διασφαλίσουμε ότι τα CDS

Υπάρχουν τρεις μεταβλητές: τα επιτόκια, η ανάπτυξη και η διαγραφή. Αν έχει κανείς μεγαλύτερη ανάπτυξη και χαμηλότερα επιτόκια, χρειάζονται λιγότερες διαγραφές. Δεν είναι η τελική σκηνή, αλλά μία σημαντική δέσμευση.

νισαν την ανάγκη υποστήριξης της ανάπτυξης, ενώ ενέτειναν την πολιτική πίεση που ασκήθηκε στην ΕΚΤ, ώστε να αποδεχθεί τη συμμετοχή των ιδιωτών παρά την ανησυχία για τις επιπτώσεις στο τραπεζικό σύστημα. Όπως τονίζει στη συνέντευξή του, «αυτό που η Ευρώπη βασικά είπε στην ΕΚΤ είναι ότι δεν μπορείς να εξαρτάς τις αποφάσεις σου από το τι κάνουν οι οικοί πιστοληπτικής αξιολόγησης».

δεν θα έχουν το μέγεθος της επίπτωσης για την οποία ανησυχούμε. Και αυτό θα πρέπει να είναι το μάθημα για το μέλλον, ότι δεν πρέπει να επιτρέψουμε στις τράπεζες να ξαναβρεθούν σε θέση από την οποία θα μπορούν να εκβιάζουν, όπως έκαναν και στις ΗΠΑ το 2008, και προσπαθούν να κάνουν ξανά. Καμία κοινωνία δεν πρέπει να επιτρέπει στον εαυτό της να εκβιάζεται με τέτοιο τρόπο.

— **Ποια είναι η γνώμη σας για την κριτική που ασκείται από τους αναλυτές των οίκων στη συμφωνία, ότι δεν είναι αρκετή για να εξασφαλίσει τη βιωσιμότητα του ελληνικού χρέους;**
— Η απάντηση έχει δύο μέρη. Η βιωσιμότητα του χρέους προκύπτει από τον λόγο του χρέους προς το ΑΕΠ. Το ληνικό ΑΕΠ είναι 10-15% χαμηλότερο, από τα επίπεδα που θα έπρεπε. Αν έρθουν τα αναπτυξιακά κεφάλαια, και γι' αυτό είναι σημαντικό να είναι ισχυρά, αν η ώθησή τους είναι αρκετά μεγάλη ώστε να επιστρέψει το φυσιολογικό ΑΕΠ, ως πούμε 15%, και τότε η ελληνική οικονομία αναπτύχθει με ρυθμό 3% τα επόμενα δέκα χρόνια, τότε μιλάμε για αύξηση του ΑΕΠ κατά 50%. Με μία τέτοια αύξηση, το χρέος από το 150% του ΑΕΠ μπορεί να μειωθεί σε ένα επίπεδο που είναι διαχειρίσιμο. Δεύτερον, το αν θα είναι διαχειρίσιμο εξαρτάται και από το επιτόκιο. Αν η Ελλάδα έπρεπε να πληρώσει επιτόκιο 6% για ένα χρέος της τάξης του 150% του ΑΕΠ, το κόστος εξυπηρέτησης φτάνει το 9% του ΑΕΠ και δεν είναι διαχειρίσιμο. Αλλά αν πληρώνει 3,5% σε ένα χρέος της τάξης του 150% του ΑΕΠ, αυτό αντιστοιχεί στο 5% του ΑΕΠ και είναι διαχειρίσιμο. Και επιπλέον, η διαγραφή χρεών μέσω της συμμετοχής των ιδιωτών που σχεδιάζουν - η οποία πιθανώς να επεκταθεί και στον δημόσιο τομέα - σημαίνει ότι θα υπάρξει τεράστια ελάφυνση στην εξυπηρέτηση του ελληνικού χρέους. Υπάρχουν τρεις μεταβλητές: τα επιτόκια, η ανάπτυξη και η διαγραφή. Αν έχει κανείς μεγαλύτερη ανάπτυξη και χαμηλότερα επιτόκια, χρειάζονται λιγότερες διαγραφές. Η εικόνα δεν έχει ολοκληρωθεί, αλλά ήταν μία κίνηση προς τη σωστή κατεύθυνση. Δεν είναι η τελική σκηνή, αλλά μία σημαντική δέσμευση. Δεν πηγαίνει κανείς τόσο μακριά, αν δεν σκοπεύει να πάει μέχρι τέλους.

Τεχνητό το πρόβλημα στις ΗΠΑ Βοήθεια για τη φοροδιαφυγή

— **Αναφέρατε ότι επιχειρείται επανάλυση του εκβιασμού που συνέβη το 2008 σήμερα στις ΗΠΑ. Τι εννοείτε;**
— Είναι ένας διαφορετικού είδους εκβιασμός. Το 2008, ο εκβιασμός ήταν ότι αν δεν σώσουμε τις τράπεζες από τη χαρτοπαίξια τους, τότε θα καταρρεύσουν. Οι τράπεζες χαρτοπαίξαν, κι εμείς πληρώσαμε. Αυτό είναι κάπως διαφορετικό. Οφείλεται στην ακατανόητη πρακτική, κατά την οποία το Κογκρέσο περνά μία νομοθεσία για τις δαπάνες και τα έσοδα, και μετά λέει ότι αν ξεдохύουμε περισσότερα από τα φορολογικά μας έσοδα, δεν μπορούμε να δανεισθούμε τη διαφορά. Αυτό είναι ακατανόητο. Αν περνάς ένα νόμο για τις δαπάνες και μετά τις υπερβαίνεις, η διαφορά είναι αυτό που δανείζεσαι. Είναι τρελό. Το πρόβλημα στις ΗΠΑ δημιουργήθηκε τεχνητά, από ένα νόμο που προσπαθεί να υποστηρίξει ότι δύο και δύο δεν κάνουν τέσσερα. Θα μπορούσε όμως να έχει πολύ μεγάλες συνέπειες στις αγορές. Μπαίνουμε σε αχατογράφητα ύδατα. — **Κατά την άποψή σας τίθεται θέμα ικανότητας για τις ΗΠΑ να πληρώσουν;**
— Η ικανότητα των ΗΠΑ να πληρώσουν δεν αμφισβητείται, και σε αυτό η κατάσταση διαφέρει από εκείνη σε χώρες της Ευρώπης. Διότι το μόνο που υποσχονται οι ΗΠΑ είναι ότι θα πληρώσουν δολάρια, και μπορούν με απλώς να τα τυπώσουμε. Υπό κάποια έννοια, δεν υπάρχει λόγος να χρεοκοπήσουμε ποτέ, πέρα από ένα πολιτικό λάθος. Αλλά εκεί απειλούμε ότι θα φύγουμε, λόγω της τρέλης ιδεολογίας των Ρεπουμπλικανών. Στην ομιλία μου στην Αθήνα είπα ότι δέκα χρόνια πριν, οι ΗΠΑ είχαν μεγάλο πλεόνασμα, 2% του ΑΕΠ, τόσο που ο Άλαν Γκρίνσπαν υποστήριζε ότι ανησυχεί ότι θα έχουμε αποπληρώσει το δημόσιο χρέος σε δέκα χρόνια! Ζήτησε λοιπόν φορολογικές περικοπές για να αποφύγει αυτή την απειλή, ώστε να μπορεί να ασκήσει κανονικά τη νομισματική πολιτική.

— **Χάριν υπερβολής;**
— Πρόκειται για ψευδοεπιχείρημα,

δεν πιστεύω ότι ήταν τόσο καζός, αλλά δείχνει, πρώτον, ότι οι κεντρικές τράπεζες έχουν πολιτική, αυτή η έννοια των κεντρικών τραπεζών που δεν παρεμβαίνουν στην πολιτική είναι παράλογη. Είχαμε μία κεντρική τράπεζα που είχε πολιτική ατζέντα, όχι οικονομική. Δεύτερον, δείχνει πώς μια κακή οικονομική πολιτική μπορεί να γυρίσει πολύ γρήγορα από πλεονάσματα 2% σε έλλειμμα 10% σε 11 χρόνια. Αλλά αυτό μπορεί να γίνει και αντίστροφα, και δεν είναι τόσο δύσκολο. Τι οδώνουμε λοιπόν στη συνεισφορά των ελλειμμάτων; Πρώτον, είχαμε επιβράδυνση, και η απάντηση θα ήταν να βάλουμε τη χώρα να δουλέψει - κάτι που αφορά και την Ελλάδα. Δεύτερον, μειώσαμε τον φόρο για τους πλούσιους. Λάθος. Τρίτον, διεξαγάγαμε πολύ ακριβούς πολέμους στο Ιράκ και το Αφγανιστάν, ξεδεύοντας τρισεκατομμύρια. Πρέπει να ξεφορτωθούμε τους πολέμους και τα όπλα που δεν δουλεύουν, τους ανύπαρκτους εξοπλισμούς... Λέω συχνά αστειευόμενος ότι κανείς δεν είπε στο υπουργείο Άμυνας ότι ο Ψυχρός Πόλεμος τελεί-

ωσε το 1989. Τέταρτον, το οποίο συνδέεται με τα προβλήματα της Ελλάδας, είναι το σύστημα υγειονομικής περίθαλψης. Αν το σύστημά μας ήταν τόσο αποδοτικό όσο της Γερμανίας, της Ελβετίας ή της Γαλλίας, δεν θα είχαμε πρόβλημα ελλείμματος. Από μόνο του δημιουργεί ελλείμματα στη χώρα. Το σύστημα υγείας έχει σπάσει, κι εσείς επίσης έχετε ένα πολύ ακριβό σύστημα. Το επείγουσμά μου λοιπόν είναι ότι αν αντιστρέψουμε αυτά τα τέσσερα, θα επιστρέψουμε σε μία καλή δημοσιονομική κατάσταση. Το διδάγμα για την Ευρώπη είναι νομίζω ότι η κακή πολιτική είναι αντιστρέψιμη πολύ γρήγορα.

— **Μία ακόμη κριτική της συμφωνίας είναι ότι αν οι αγορές αποφασίσουν να επιτεθούν στην Ιταλία ή την Ισπανία, δεν θα είναι αρκετά μεγάλη για να τις προστατέψει.**
— Σε κάποιο βαθμό, αυτό εξαρτάται. Ο λόγος του χρέους προς το ΑΕΠ της Ισπανίας δεν είναι τόσο μεγάλος, και ως προς αυτό η θέση της είναι διαφορετική. Η οικονομία της παραμένει αδύναμη, βέβαια. Η Ιταλία είχε υψηλό χρέος προς το ΑΕΠ της, αλλά έχει καταφέρει να διατηρήσει το δημοσιονομικό της έλλειμμα περιορισμένο. Κατά τη γνώμη μου, λοιπόν, αν η Ευρώπη καταφέρει να επιστρέψει στην ανάπτυξη, τότε αυτά τα προβλήματα θα υποχωρήσουν. Μία από τις ανησυχίες που έχω για τη συμφωνία είναι ότι δεσμεύει την Ευρώπη στο να μειώσει το έλλειμμα της πολύ γρήγορα. Υπάρχει μία υπεραισιοδοξία λοιπόν σχετικά με την ανάκαμψη της ευρωπαϊκής οικονομίας.

— **Πιστεύετε ότι θα υπάρξει συμφωνία για την αύξηση του ορίου χρέους μέχρι την προθεσμία της 2ας Αυγούστου;**
— Πιστεύω ότι θα υπάρξει συμφωνία, αλλά ο συμβιβασμός που θα επιτευχθεί θα μεταθέσει το ζήτημα για αργότερα, στο 2012. Τότε θα κληθούμε να συζητήσουμε πόσο θα περικόψουμε τις δαπάνες, πόσο θα αυξήσουμε τους φόρους... Αυτά είναι τα πραγματικά ζητήματα για τα οποία θα πρέπει να δοθεί η μάχη!

— **Τι απαντάτε στις επιφυλάξεις για τις πολιτικές δυσκολίες που θα έχει η ελληνική κυβέρνηση στην εφαρμογή του προγράμματος; Διότι φυσικά η λιτότητα θα συνεχισθεί, έστω και αν έρθουν κεφάλαια για την ανάπτυξη...**
— Ένα στοιχείο που περιλήφθηκε στη συμφωνία ήταν μία δέσμευση για τεχνική βοήθεια από την Ευρώπη. Πιστεύω ότι αυτό είναι πολύ σημαντικό. Και κάποιες από τις προβλέψεις, όπως ο δανεισμός από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, έχουν πραγματικά τη δυνατότητα να συνεισφέρουν στην προσπάθεια, διότι πρόκειται για έναν πολύ ισχυρό θεσμό. Υπάρχει μία ανησυχία, αλλά γι' αυτό και προβλέπεται σαφώς στη συμφωνία η δέσμευση για τεχνική βοήθεια.

— **Αν η νέα βοήθεια έδινε τη δυνατότητα για κάποιες φορολογικές ελαφρύνσεις, σε ποια πεδία νομίζετε ότι θα έπρεπε να είναι αυτές ώστε να τονώσουν την ανάπτυξη;**
— Μέρος της πρόκλησης για την Ελλάδα, περισσότερο από άλλες χώρες που βρέθηκαν σε αντίστοιχη κατάσταση στο παρελθόν, είναι ότι το πρόβλημα της φοροδιαφυγής παραμένει σοβαρό. Είναι ένας από τους τομείς όπου η τεχνική βοήθεια μπορεί να συμβάλει σημαντικά, όπως και οι διοικητικές μεταρρυθμίσεις. Ένα από τα γενικά προβλήματα που έχει η Ευρώπη είναι ότι έχει δημιουργήσει μία ευρωπαϊκή οικονομία, στην οποία οι επιχειρήσεις μπορούν να εγκατασταθούν οπουδήποτε. Αυτό ευνοεί τον φορολογικό ανταγωνισμό, μία κούρσα προς τα κάτω. Για ένα διάστημα, ο νικητής αυτής της κούρσας φαινόταν ότι είναι η Ιρλανδία, και πιστεύω ότι η Ευρώπη πλέον αντιλαμβάνεται ότι αυτό ήταν λάθος. Σήμερα υπάρχει πολλή πικρία, με επιχειρήματα του είδους «γιατί να βοηθήσει η Γερμανία την Ιρλανδία, όταν η Ιρλανδία κάνει ό,τι μπορεί για να κλέψει επιχειρήσεις από τη Γερμανία». Ο λόγος που αναφέρωμαι σε αυτό είναι διότι πιστεύω πως θέτει ζητήματα για την Ευρώπη και την Ελλά-

δα. Μπορεί να πείτε, θα έπρεπε να Ελλάδα να μιμηθεί την Ιρλανδία και να κλέψει επιχειρήσεις από την υπόλοιπη Ευρώπη, αλλά αυτό δεν αποτελεί ευγενή άμιλλα. Μπορεί βραχυπρόθεσμα να φέρει κάποιες επιχειρήσεις που θα επιλέξουν να εγκατασταθούν εδώ. Οι χώρες όμως που τα έχουν πάει καλύτερα στην οικονομική ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα είναι οι σκανδιναβικές, που έχουν τον υψηλότερο φορολογικό συντελεστή. Θεωρούν μάλλον ότι η υψηλή φορολογία συμβάλλει στην επιτυχία τους, διότι είναι σημαντικό για μία χώρα να πληρώνει ώστε να προσφέρει καλές δημόσιες υπηρεσίες. Είναι σημαντικό για την προσέλκυση επενδύσεων, οι οποίες συνεκτιμούν την ποιότητα της εκπαίδευσης, την καινοτομία, τις υποδομές. Πέρα από την ανάγκη αντιμετώπισης της φοροδιαφυγής, το δεύτερο πιο σημαντικό ζητούμενο είναι η προσφορά καλών υπηρεσιών, ώστε να αισθάνονται οι πολίτες ότι οι φόροι που πληρώνουν έχουν καλή απόδοση - σε αντίθεση με το σπ-

μερινό αίσθημα κάποιων ότι δεν παίρνουν τίποτε σε αντάλλαγμα. Δεν έχει να κάνει λοιπόν με το ύψος των φορολογιών, αλλά με την αποδοτικότητα του δημοσίου τομέα.

— **Ο φόρος κατανάλωσης, δεν θα ήταν χρήσιμο να μειωθεί; Ήθερίτε ότι η ανάκαμψη δεν θα έρθει από την ανάκαμψη της κατανάλωσης, αλλά από τις επενδύσεις;**
— Πιστεύω ότι η βιώσιμη ανάκαμψη θα έρθει περισσότερο από τις επενδύσεις. Ο λόγος όμως που βρίσκω καμπύλη η κατανάλωση σήμερα δεν είναι τόσο οι φόροι, αλλά διότι οι άνθρωποι αισθάνονται μεγάλη αβεβαιότητα, ανησυχία. Για μένα αυτό είναι το ζήτημα. Η ισορροπία μεταξύ φόρου εισοδήματος και κατανάλωσης εξαρτάται ως ένα βαθμό από την αποτελεσματικότητά τους, και ο ΦΠΑ έχει πιθανώς μεγαλύτερη επιτυχία συλλογής από τον φόρο εισοδήματος. Αρα μπορεί να είναι υψηλότερος ο ΦΠΑ στην Ελλάδα από άλλες χώρες, αλλά θα μπορούσε να πει κανείς ότι η Ελλάδα έχει μεγαλύτερο πρόβλημα συλλογής των φόρων. Υπό αυτή την έννοια, τα υπάρχουν επίπεδα ΦΠΑ βγάζουν νόημα. Πιο κροπρόθεσμα, αν υπάρξει καλύτερη αποτελεσματικότητα στη συλλογή του φόρου εισοδήματος, πιστεύω ότι θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς μία αύξησή του - το υποστηρίζω αυτό διότι είναι πιο προοδευτικός φόρος - με παράλληλη μείωση του ΦΠΑ. Αλλά αυτό θα πρέπει να περιμένει τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας στη συλλογή των φόρων.

— **Το βιβλίο σας για την κρίση, «Ο Θρίαμβος της Απληστίας», είναι αφιερωμένο στους φοιτητές σας με την ευχή «να διασθούν από τα λάθη μας». Νομίζετε ότι θα ακολουθήσουν τη συμβουλή σας;**
— Το πιστεύω. Είναι ενδιαφέρον, οι φοιτητές είναι πολύ πιο σκεπτικοί και επικριτικοί απέναντι στις αγορές σε σχέση με πέντε χρόνια πριν. Πιστεύω ότι έχουν κλονισθεί από ό,τι συνέβη. Όχι όλοι, αλλά ελπίζω ότι όσοι ασχολήθηκαν με τα χρηματοοικονομικά θα είναι λίγο πιο προσεκτικοί...

ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΕΛΙΔΑ	ΘΕΜΑ	ΠΟΛΙΤΙΚΗ	ΚΟΣΜΟΣ	ΓΝΩΜΕΣ	ΤΑΣΕΙΣ
----------------	------	----------	--------	--------	--------

Οι μεγάλες εκκρεμότητες του πακέτου διάσωσης

Πώς θα διαμορφωθεί το τοπίο στην Ελλάδα και την Ε.Ε. τους επόμενους μήνες

Του ανταποκριτή μας στις ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ **ΚΩΣΤΑ ΚΑΡΚΑΓΙΑΝΝΗ**

Η πρόσφατη συμφωνία της Ευρωζώνης για το δεύτερο πακέτο διάσωσης της Ελλάδας και την ενίσχυση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (EFSF) αποκωδικοποιείται γρήγορα από τις αγορές και τους πολιτικούς και αλλάζει το οικονομικό και πολιτικό τοπίο στην Ενωσπ. Και κάπως έτσι, σταδιακά αρχίζει να κατακάθεται η σκόνη της μάχης, αντίπαλοι και σύμμαχοι εκτιμούν τι έχασαν, τι κέρδισαν και ετοιμάζονται για την επόμενη μάχη.

Δύο είναι τα βασικά κριτήρια βάσει των οποίων θα διαμορφωθεί το τοπίο στην Ελλάδα και την Ευρώπη τους επόμενους μήνες. Η συμφωνία της 21ης Ιουλίου επιτρέπει στην Ελλάδα, μέσω

Για την Ελλάδα το σημαντικότερο ερώτημα που θα απαντηθεί τις επόμενες εβδομάδες είναι το ποσό που θα διαθέσει ο ιδιωτικός τομέας για τη χρηματοδότηση του κράτους στο μέλλον.

της αναδιάρθρωσης του χρέους της, να καλύψει τις χρηματοδοτικές της ανάγκες μέχρι το τέλος του 2014, «εθ-και αυτό είναι εξίσου σημαντικό- καθιστά το κόστος εξυπηρέτησης του χρέους της ανεκτό και ρεαλιστικό. Για την Ευρωζώνη συνολικά, το ερώτημα είναι αν η νέα συμφωνία θα περιορίσει την εξάλωση της κρίσης στην Ισπανία και την Ιταλία.

Οι απαντήσεις θα προκύψουν σταδιακά τις επόμενες εβδομάδες και θα εξαρτηθούν από τη στάση των κρατών-μελών της Ευρωζώνης, των εθνικών κοινοβουλίων και φυσικά τη στάση των επενδυτών απέναντι στην Ελλάδα και τους εταίρους της. Για τη χώρα μας το σημαντικότερο ερώτημα που θα απαντηθεί τις επόμενες εβδομάδες είναι το ποσό που θα διαθέσει ο ιδιωτικός τομέας, τράπεζες και ασφαλιστικές εταιρείες, για τη χρηματοδότηση του κράτους τα επόμενα χρόνια.

Σύμφωνα με την πρόταση της διεθνούς ένωσης τραπεζών (IIF) ο ιδιωτικός τομέας θα συνεισφέρει, «εθελοντικά», 54 δισ. ευρώ μέχρι το τέλος του 2014. Οι διαπραγματεύσεις με τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ξεκίνησαν ήδη και αναμένεται να κορυφωθούν στα τέλη Αυγούστου με την ανταλλαγή των παλιών ελληνικών ομολόγων (που λήγουν μέχρι το 2019)

Οκτώ απαντήσεις για την απόφαση της συνόδου κορυφής

Τα ερωτήματα σχετικά με την απόφαση της προπερασμένης Πέμπτης, στη σύνοδο κορυφής, για τη διάσωση της ελληνικής οικονομίας, εξακολουθούν να παραμένουν πολλά. Εύλογο, αν αναλογισθεί κανείς το σύνθετο περιεχόμενο της απόφασης, το οποίο εξακολουθεί να αποτελεί ακόμα και σήμερα αντικείμενο συζήτησης. Η «Κ» απευθύνθηκε στον Νίκο Οικονομίδη, καθηγητή στο Πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης, θέτοντάς του ορισμένα βασικά ζητήματα που προκύπτουν από τη συμφωνία. Ιδού οι απαντήσεις που έλαβε:

1 Πόση είναι η πραγματική ελάφρυνση του ελληνικού χρέους; Η συμφωνία προβλέπει εν τέλει κούρεμα των ελληνικών ομολόγων και τι τόξης;

Η νέα συμφωνία για την Ελλάδα δίνει μια ανάσα στο πρόβλημα του χρέους, αλλά μόνον προσωρινά. Οι διαγραφές σε ελληνικά ομόλογα είναι περιορισμένες στα 20 δισ. ευρώ, όταν η Ελλάδα χρειάζεται μια απομείωση χρέους στα 100 με 150 δισ. ευρώ. Ήταν μεγάλη αποτυχία της ελληνικής κυβέρνησης που δεν ζήτησε ξεκάθαρα από την Ε.Ε. μείωση του χρέους κατά 50%, προκειμένου να είναι βιώσιμο. Πιστεύω ότι θα ακολουθήσει νέος γύρος έκτακτων διαπραγματεύσεων και δια-

με νέα, των οποίων το κεφάλαιο θα είναι εγγυημένο από το EFSF.

Το IIF υπολογίζει ότι στις συμφωνίες ανταλλαγής θα συμμετάσχει το 90% των ιδρυμάτων που κατέχουν ελληνικά κρατικά ομόλογα, στόχος που κρίνεται φιλόδοξος μεν, επι-κτός δε. Οι τράπεζες έχουν κυρίως δύο κίνητρα για να συμμετάσχουν:

• **Πρώτον**, ότι τα νέα ομόλογα θα διαθέτουν την ανώτερη πιστοληπτική αξιολόγηση και το κεφάλαιό τους θα το εγγυάται το EFSF και

• **Δεύτερον**, κατανοούν ότι αν δεν σταματήσει η αναταραχή στις ευρωπαϊκές αγορές ομολόγων, από τις πρώτες που θα πληγούν είναι οι ίδιες.

Το δεύτερο σκέλος της συμφωνίας με τους ιδιώτες περιλαμβάνει τη χρηματοδότηση της Ελλάδας από το 2015 μέχρι το 2020, δίδστημα στο οποίο υπολογίζεται να διατεθούν ακόμη 81 δισ. από τον χρηματοπιστωτικό τομέα (συνολικά 135 δισ. από σήμερα μέχρι το 2020).

Το άλλο σενάριο

Αν η συμμετοχή των ιδιωτών γίνει όπως συμφωνήθηκε στη σύνοδο κορυφής, το ελληνικό δημόσιο χρέος θα μειωθεί σε κάποιο βαθμό και κυρίως η εξυπηρέτησή του θα είναι ευκολότερη. Πόσο ακριβώς ακόμη δεν το ξέρουμε. Οποιαδήποτε εμπλοκή θα μπορούσε να εντείνει τα πνεύματα, αφού το κενό στη χρηματοδότηση θα πρέπει να καλυφθεί από τους εταίρους μας στην Ευρωζώνη. Ακόμη θα μπορούσε να εντείνει τις ανησυχίες ότι η Ελλάδα και πάλι δεν θα καταφέρει να εξυπηρέτήσει το δημόσιο χρέος της, συνεπώς θα ακολουθήσει δεύτερη (και πιο άγρια) αναδιάρθρωση το 2013, όταν θα τεθεί σε λειτουργία ο μόνιμος Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας (ESM).

Παράλληλα, η ελληνική κυβέρνηση θα πρέπει να διαπραγματευτεί με την τρoικα το νέο Μνημόνιο Συνεργασίας που θα αντικαταστήσει το σημερινό. Η νέα συμφωνία και τα νέα δάνεια θα πρέπει να εγκριθούν από την Ευρωζώνη και φυσικά το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, χωρίς τη συμμετοχή του οποίου καταρρέει ολόκληρη η συμφωνία.

«Οι ευρωπαϊκές κοινωνίες είναι σήμερα πολύ περισσότερο πολωμένες απ' ό,τι πριν από 20 χρόνια», παραδέχτηκε ανώτερος Ευρωπαϊός αξιωματούχος μια ημέρα μετά τη σύνοδο κορυφής, αναφερόμενος στις αντιδράσεις που υπάρχουν σε αρκετές χώρες της Ευρωζώνης και σε αρκετά κοινοβούλια αναφορικά με τη βοήθεια προς την Ελλάδα. Ο μόνος τρόπος να χαμφοθούν είναι η ελληνική κυβέρνηση να τηρήσει το μέρος της συμφωνίας που της αναλογεί, δηλαδή να εφαρμόσει το Μνημόνιο.

1 Ποιο θα είναι το ποσό που θα διαθέσει ο ιδιωτικός τομέας, τράπεζες και ασφαλιστικές εταιρείες, για τη χρηματοδότηση του κράτους τα επόμενα χρόνια.

2 Ποια θα είναι γενικότερα η στάση των επενδυτών απέναντι στην Ελλάδα και τους εταίρους της κατά την πορεία εφαρμογής του σχεδίου (εν πολλοίς το ίδιο ερώτημα αφορά και πολλά εθνικά Κοινοβούλια χωρών - μελών της Ευρωζώνης...)

3 Αν η συμμετοχή των ιδιωτών γίνει όπως συμφωνήθηκε, το ελληνικό χρέος θα μειωθεί σε κάποιο βαθμό και κυρίως η εξυπηρέτησή του θα είναι ευκολότερη. Πόσο ακριβώς, όμως, ακόμη δεν το ξέρουμε.

4 Στην περίπτωση που η Ελλάδα και πάλι δεν καταφέρει να εξυπηρετήσει το χρέος της, θα ακολουθήσει δεύτερη αναδιάρθρωση το 2013 όταν θα τεθεί σε λειτουργία ο μόνιμος Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας (ESM). Πόσο «άγρια» θα είναι;

5 Οι νέες εξουσίες που έχει το EFSF θεωρούνται πολύ σημαντικές. Το πρόβλημα είναι όμως ότι οι διαθέσιμοι πόροι του παραμένουν στα σημερινά του επίπεδα, δηλαδή 440 δισ. ευρώ.

6 Θα μπορεί το EFSF με το ποσό αυτό να στηρίξει, αν χρειασθεί, την Ισπανία ή πολύ περισσότερο την Ισπανία και την Ιταλία μαζί;

7 Οι αλλαγές στο EFSF θα πρέπει να εγκριθούν από τα εθνικά Κοινοβούλια τους επόμενους μήνες, διαδικασία που εγκυμονεί κινδύνους. Ποιος εγγυάται ότι θα «περάσουν»;

Διελकुστινδα για το ποσό από το ΔΝΤ

Του **ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΕΛΛΙΣ**

Σε εστιά τριβές στους κόλπους του ΔΝΤ αναδείχθηκε τις τελευταίες ημέρες η χρηματοδότηση της Ελλάδας. Από τη μια, οι ΗΠΑ και η Ε.Ε. υποστηρίζουν την παροχή νέου δανείου προς τη χώρα μας προβάλλοντας την ανάγκη διασφάλισης της σταθερότητας της ευρωπαϊκής και κατ' επέκταση της παγκόσμιας οικονομίας, και από την άλλη, ορισμένες αναδυόμενες χώρες, με πρωτοστατούσα τη Βραζιλία, αντιδρούν στην «προνομιακή», όπως την χαρακτηρίζουν, αντιμετώπιση της Ελλάδας από το Ταμείο, και θεωρούν απαράδεκτο να γίνονται εξαιρέσεις από τους κανόνες που διέπουν το ΔΝΤ για να στηριχθεί μια χώρα που ανήκει στο πλουσιότερο κλαμπ του κόσμου, την Ευρωζώνη.

Στην τελευταία συνεδρίασή του πριν από τρεις ημέρες, το Δ.Σ. του Ταμείου εμφανίσθηκε δισταγμένο σχετικά με τη συμμετοχή του ΔΝΤ στη νέα χρηματοδότηση της Ελλάδας ύψους 109 δισ. ευρώ. Ο εκπρόσωπος της Βραζιλίας μίλησε δημόσια για «αβέβαιες προοπτικές», υποστήριξε ότι η απόφαση της Συνόδου Κορυφής της Ε.Ε. για συμμετοχή ιδιωτών έχει «στοιχεία ασάφειας και είναι ανεπαρκής», και τάχθηκε κατά της παροχής επιπρόσθετης βοήθειας εκτιμώντας ότι το ελ-

ληνικό χρέος δεν είναι βιώσιμο. Εφθασε, δε, στο σημείο να υπονοήσει ότι η Κριστίν Λαγκάρντ μεροληπτεί υπέρ της Ευρώπης και την κάλεσε δημόσια να διαιλύσει τις σχετικές υποψίες επιδεικνύοντας μεγαλύτερη αυστηρότητα στη διαχείριση του ζητήματος. Σε ανάλογο πνεύμα ο εκπρόσωπος της

Διαβεβαίωση Γκάιτνερ προς Βενιζέλο, κατά τη συνάντησή τους στην Ουάσινγκτον, ότι οι ΗΠΑ θα πιέσουν να εγκρίνει το ΔΝΤ νέο δάνειο για την Ελλάδα.

Ινδίας δήλωσε ότι δεν είναι πεπεισμένος πως το σχέδιο για την Ελλάδα αντιμετώπιζει τα βασικά προβλήματα ρευστότητας και βιωσιμότητας του χρέους, ενώ τόνισε ευθέως πως οι αναδυόμενες οικονομίες πρέπει να πιέσουν για αυστηρότερους κανόνες δανεισμού ώστε να εξασφαλιστεί μια πιο δίκαιη αντιμετώπιση: «Εάν αυτά συνέβαιναν σε μία φτωχή ή αναπτυσσόμενη χώρα, οι πλούσιες χώρες θα καταψήφιζαν την απόφαση για χορήγηση δανείου».

Σε αυτό το κλίμα αμφισβήτησης και αντιπαράθεσης αποκτά ιδιαίτερη σημασία η διαβεβαίωση του Αμερικανού υπ. Οικονομικών, Τίμοθι Γκάιτνερ, προς τον Ευάγγελο Βενιζέλο, κατά την πρόσφατη συνάντησή τους στην Ουάσινγκτον, ότι οι ΗΠΑ θα πιέσουν να εγκρίνει το ΔΝΤ νέο δάνειο για την Ελλάδα και θα στηρίξουν οποιαδήποτε πρωτοβουλία για επενδύσεις στην Ελλάδα. Ο κ. Γκάιτνερ καλωσόρισε την πρόδο που έχει ήδη κάνει η Ελλάδα, αλλά διεμήνυσε την ανάγκη να υλοποιηθεί απαρέγκλιτα το μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα όπως έχει δεσμευθεί η ελληνική κυβέρνηση.

Αλλάζει η αναλογία

Πάντως, η ιδιότυπη διελकुστινδα Δύσης - αναδυόμενων χωρών θα οδηγήσει σε μείωση της συμμετοχής του Ταμείου στο νέο πακέτο, ανατρέποντας την αναλογία 2 (Ε.Ε., EKT) προς 1 (ΔΝΤ) που ίσχυε στο πρώτο μνημόνιο. Η συμμετοχή του Ταμείου θα μειωθεί σημαντικά και, σύμφωνα με πληροφορίες, αναμένεται να κινηθεί περί τα 5 δισ. ευρώ.

Παρότι η Βραζιλία, η Ινδία και άλλες χώρες εξέφρασαν την αντίθεσή τους στην παροχή από το Ταμείο κονδυλίων προς την Ελλάδα, την Ιρλανδία και την Πορτογαλία, τα οποία είναι πολλαπλάσια αυτών που αναλο-

σε ομόλογα υπολογίζεται στα 35 με 40 δισ. ευρώ. Ίσως υποστούν απώλειες από 8 έως 10 δισ. ευρώ στους ισολογισμούς από την προσαρμογή των ομολόγων στις τρέχουσες τιμές. Οι μετοχές των ελληνικών τραπεζών, ούτως ή άλλως, κυοαίνονται εδώ και μήνες σε πολύ χαμηλότερες τιμές, διότι οι αγορές έχουν προεξοφλήσει αυτές τις απώλειες. Όμως, σε λίγο μπορεί να εξανεμίσουν τα ίδια κεφάλαια των ελληνικών τραπεζών.

6 Πόσα χρήματα θα χρειαστούν, εν τέλει, οι τράπεζες για την επανακεφαλαιοποίησή τους; Από πού θα τα αντλήσουν; Οι μέτοχοι θα υποστούν απώλειες;

Κατ' αρχάς, όλες οι ελληνικές τράπεζες θα χρειαστούν κεφαλαιακή ενίσχυση είτε μέσω εξαγοράς από ξένη τράπεζα, είτε μέσω αυξήσεων μετοχικού κεφαλαίου. Το δεύτερο σενάριο είναι να λάβουν κρατικά δάνεια μετατρέψιμα σε μετοχές όπως συνέβη με τη Citibank, το 2008. Εν πάση περιπτώσει, οι μέτοχοι οφείλουν να είναι προετοιμασμένοι για απώλειες σε σημαντικό μέρος των μετοχών τους.

7 Τι σημαίνει η συμφωνία για τα ασφαλιστικά μας ταμεία; Θα υπάρ-

Πρώτο βήμα για ευρωομόλογο

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η συμφωνία της 21ης Ιουλίου δημιουργεί ανάμεικτα συναισθήματα. Οι νέες εξουσίες που έχει το EFSF, να δανείζει προληπτικά, να αγοράζει κρατικά ομόλογα από τις δευτερογενείς αγορές και να μειώσει τα επιτόκια δανεισμού προς Ελλάδα, Ιρλανδία και Πορτογαλία, θεωρούνται πολύ σημαντικές.

Το πρόβλημα είναι ότι οι διαθέσιμοι πόροι του Ταμείου παραμένουν στα σημερινά τους επίπεδα, δηλαδή 440 δισ. ευρώ. Ποσό που πολύ δύσκολα επαρκεί για να στηριχθεί η Ισπανία, πολύ περισσότερο η Ισπανία και η Ιταλία μαζί. Βεβαίως, πολιτικά η Ευρωζώνη διέβη τον Ρουβίκωνα, αφού δέχτηκε να εγγυηθεί για τα νέα ελληνικά ομόλογα (έστω και μέσω δανειακών), κάνοντας το πρώτο δειλό βήμα για τη δημιουργία ευρωομολόγου. Ακόμη σημαντικότερο, το EFSF χάρη στη δυνατότητα να αγοράζει ομόλογα από τις δευτερογενείς αγορές, είτε για να τις σταθεροποιήσει είτε για να μειώσει το χρέος κρατών-μελών (μέσω του προγράμματος επαναγοράς ομολόγων), μετατρέπεται σταδιακά σε ευρωπαϊκό νομισματικό ταμείο. Ωστόσο, οι αλλαγές στο EFSF θα πρέπει να εγκριθούν από τα εθνικά κοινοβούλια τους επόμενους μήνες, διαδικασία που εγκυμονεί κινδύνους. Επιπλέον, είναι αρκετά πιθανό τις επόμενες εβδομάδες οι αγορές να εξακολουθήσουν να πιέζουν Ιταλία και Ισπανία. Σε αυτή την περίπτωση, οι ηγέτες της Ευρωζώνης θα πρέπει να απαντήσουν με αύξηση των πόρων του EFSF.

Επόμενα βήματα

γούν στα μετοχικά μερίδια των συγκεκριμένων χωρών στο ΔΝΤ, η Κριστίν Λαγκάρντ έχει δεσμευθεί ότι το Ταμείο θα συνεχίσει την ενεργό εμπλοκή του στην ελληνική διάσωση, ενώ από την πλευρά του το Διεθνές Χρηματοπιστωτικό Ινστιτούτο (IIF), που εκπροσωπεί τις μεγαλύτερες τράπεζες του κόσμου, έχει διαμνύσει ότι χωρίς το ΔΝΤ δεν μπορεί να προχωρήσει το πρόγραμμα, καθώς τόσο μέσω της χρηματοδότησης όσο και της τεχνογνωσίας που μόνο αυτό διαθέτει, η εμπλοκή του αποτελεί ουσιαστικά προϋπόθεση που εγγυάται την υλοποίηση του πολυπλοκού σχεδίου διαχείρισης του ελληνικού χρέους.

Αλλωστé, και ο κ. Βενιζέλος μιλώντας πριν από λίγες ημέρες σε στελέχη του IIF στην Ουάσινγκτον τόνισε ευθέως ότι η Ελλάδα έχει ανάγκη τη δέσμευση και την υποστήριξη του ΔΝΤ. Το ζήτημα της νέας χρηματοδότησης της Ελλάδας από το ΔΝΤ θα τεθεί και πάλι στην επόμενη συνεδρία του Δ.Σ. στις 18 Αυγούστου, αλλά με δεδομένη την υποστήριξη ΗΠΑ και Ευρώπης ελπίζεται ότι οι διαδικασίες θα έχουν ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος Αυγούστου και ότι το Ταμείο θα έχει εκταμειώσει την πρώτη δόση του νέου προγράμματος έως τα μέσα Σεπτεμβρίου.

Ξει πρόβλημα χρηματοδότησης συντάξεων κ.λπ.;

Θα βρεθούν στην ίδια θέση με τις τράπεζες. Λέγεται ότι διαθέτουν ελληνικά ομόλογα 20 με 40 δισ. ευρώ. Από αυτά αναμένεται να υπέρχουν απώλειες 4 με 8 δισ. ευρώ, όχι παραπάνω. Έχω όμως πλήρη εικόνα των जोλογισμών τους. Όπως και οι τράπεζες, ίσως να χρειαστούν άμεση κρατική βοήθεια.

8 Υπάρχει κίνδυνος κανονικού κουρέματος αν η Ελλάδα δεν τηρήσει τις υποχρεώσεις της;

Όπως ήδη τόνισα, αυτό το σχέδιο είναι προσωρινό. Σε έξι ή 12 μήνες θα χρειαστεί να γίνουν μεγαλύτερες διαγραφές στο χρέος είτε με ένα μεγάλο κούρεμα στα ομόλογα, είτε με συγκόρευση χρέους εκ μέρους των κρατών-μελών της Ε.Ε. Ελπίζω, αλλά δεν είμαι αισιόδοξος δεδομένων μέχρι το τέλος Αυγούστου και ότι το Ταμείο θα έχει εκταμειώσει την πρώτη δόση του νέου προγράμματος πριν από τη λήξη τους και να εκδώσουν νέα με εγγύηση το αρχικό κεφάλαιο, είτε υπό τη μορφή ευρωομολόγων είτε τίτλων του EFSF/ESM.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΕΛΙΔΑ	ΘΕΜΑ	ΠΟΛΙΤΙΚΗ	ΚΟΣΜΟΣ	ΓΝΩΜΕΣ	ΤΑΣΕΙΣ
----------------	------	----------	--------	--------	--------

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΠΕΤΡΟΥΛΑΚΗ. apetroulakis@kathimerini.gr

Η χώρα που έχασε το Υπερεγώ της

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΔΟΣΙΑΔΗ*

Για να καταλάβουν την κοινωνία, οι αρχαίοι συχνά τη συνέκριναν με τον ανθρωπινο οργανισμό. Μου έρχεται στον νου η σκηνή στον βίο του Κοριολανού, του Πλουτάρχου, όπου ο Μενένιος Αγρίππας λέει στους πολίτες που διαμαρτύρονταν για τα προνόμια της συγκλήτου ετούτη την παραβολή: «Κάποτε τα όργανα του σώματος επαναστάτησαν κατά του στομαχιού, κατηγορώντας το ότι τριμπελιάζει, ενώ τα υπόλοιπα εργαζονται να το θρέφουν. Μα το στομάχι γέλασε με την αφελεία τους, και εξήγησε ότι την τροφή την παίρνει μονάχα για να τη μοιράσει δίκαια στα υπόλοιπα όργανα». Κατά συνέπεια, καταλήγει ο Αγρίππας, οι συγκλητικοί αδικώς κατηγορούνται ότι δεν παράγουν τίποτε. Έργο τους, όπως του στομαχιού, είναι να φροντίζουν να λειτουργεί εύρυθμα η υπόλοιπη κοινωνία.

Θα ήθελα να τολμήσω κι εγώ μια παρόμοια αναλογία, όχι όμως για να υποστηρίξω τους δικούς μας συγκλητικούς, τους βουλευτές, μα για να καταλάβω την κατάσταση μας γενικότερα. Αντί, όμως, για όργανα σωματικά διαλέγω τα ψυχικά, βάσει του γνωστού διαχωρισμού του Φρόιντ, της ψυχικής λειτουργίας σε τρία μέρη. Βάσει αυτού, απλουστεύοντας κάπως, το πρώτο, που αποδίδεται ελληνικά ως «Αυτό» (το λατινικό id) είναι περίπου ισοδύναμο με τις ενορμήσεις, τα βιολογικά κυρίως ένστικτα· το δεύτερο, το Εγώ, είναι η λειτουργία που αντιμετωπίζει τις απαιτήσεις της πραγματικότητας, ασκώντας προς τούτο και τον απαραίτητο έλεγχο στο «Αυτό». Τούτο όμως γίνεται σύμφωνα και με την τρίτη λειτουργία, το Υπερεγώ, που είναι, ας πούμε, ο «εσωτερικευμένος γονέας», δηλαδή οι κανόνες που αφομοιώνει μεγαλώνοντας ο άνθρωπος -κάποτε το λέγαν «φωνή της συνειδήσεως»- που διαμορφώνονται με τη σειρά τους από την κοινωνία.

Τώρα η Ελλάδα είναι η χώρα που την κυβερνά του καθενός το «θέλω», χωρίς αντίσταση από κανένα κοινό «πρέπει». η κοινωνία που τη διναστέιουν ανεξέλεγκτα κι ατιμώρητα του καθενός τα γούστα...

Σε τούτο το μοντέλο ψυχικής λειτουργίας, το Εγώ συνταιριάζει τις συχνά αντιθετικές απαιτήσεις που θέτουν Αυτό και Υπερεγώ, το πρώτο των ενστικτών, που σαν μικρά παιδιά όλο φωνάζουν «θέλω», το άλλο των εντολών που πιέζουν με τα «πρέπει» τους. Οπότε, για να ζει ο άνθρωπος ζωή ισορροπημένη, χωρίς να τον κυβερνούν τόσο τα ένστικτα που να καταλήγει στη φυλακή ή σε άλλης λογής αυτοκαταστροφή, αλλά ούτε και τόσο να τα καταπνίγει ώστε ο βίος να καταντά ανούσιος, μηχανικός, σκέτη υποταγή στις κοινωνικές επιταγές, πρέπει το Εγώ να κάνει καλά τη δουλειά του.

Αντιστοικώντας την ψυχή με την κοινωνία, το Αυτό είναι οι επιθυμίες των πολιτών, ατόμων ή ομάδων, ενώ κυβερνήση και κράτος είναι το Εγώ, που πρέπει να ικανοποιεί τις δικαίες επιθυμίες αλλά να ελέγχει όσες είναι εις βάρος του συνόλου. Ετσι, οφείλει να παρέχει δημόσια εκπαιδευση και υγεία, που ζητούν τα καλά «θέλω», αλλά και αστυνομία και δικαιοσύνη, ώστε τα αρνητικά να μη δυναστεύουν τους πολίτες. Με αυτή την αντιστοίχιση, το Υπερεγώ είναι το Σύνταγμα κι οι νόμοι, αλλά

κυριότερα ακόμη οι κοινωνικές αρχές που τα στηρίζουν, θρησκευτικές, ηθικές ή εθιμικές. Γιατί το Υπερεγώ δεν είναι μόνο μπαμπούλας, να απαγορεύει, αλλά και φορέας αξιών. Δεν είναι ανιστορικό ή παράλογο, μα συσσωρεύει όλα όσα συγκροτούν τον πολιτισμό.

Εφαρμοσμένη στα δικά μας, αυτή η αναλογία ψυχής-κοινωνίας μοιάζει αρχικά να οδηγεί στο συμπέρασμα πως στη σημερινή ελληνική κοινωνία πάσχει το Εγώ, δηλαδή κυβερνήση και κράτος που δε θέλουν ή δεν μπορούν (μάλλον και τα δύο) να κάνουν τη δουλειά τους. Αυτό όμως, ενώ ισχύει μερικά, δεν αποδίδει το βαθύτερο πρόβλημα, αφού δυστυχώς πάσχουμε πλέον από παθολογία πολύ σοβαρότερη, του Υπερεγώ. Φυσικά, το ότι μας κυβερνούν χρόνια κυβερνήσεις λαϊκίστικες, χωρίς αρχές, είναι βασική αιτία της νόσου. Οντας το Υπερεγώ «εσωτερικευμένος γονέας», η παρατεταμένη έλλειψη σωστής εξουσίας όχι απλώς δεν χτίζει εσωτερικό γονεϊκό πρότυπο, μα διαλύει σταδιακά και κάθε ίχνος παιδείας. Ετσι, με κύριους αυτουργούς κόμματα και κυβερνήσεις, τις τελευταίες δεκαε-

τίες έσβησε στην Ελλάδα κάθε κοινωνική αρχή παραπλήσια με όσες διδάσκουν οι καλοί γονείς στα παιδιά τους, αρχές που μας γλυκαίνουν την ψυχή με νοσταλγία όταν τις βλέπουμε να ξεδιπλώνονται στις παλιές ελληνικές ταινίες: η ηθική, η ευθύνη, ο αυτοέλεγχος, το μέτρο, η ευπρέπεια, ο σεβασμός στους άλλους. Πάνε αυτά, μπήκαν στο «χρονοντούλαπο της Ιστορίας».

Τώρα η Ελλάδα είναι άλλο πράγμα, η χώρα που την κυβερνά του καθενός το «θέλω», χωρίς αντίσταση από κανένα κοινό «πρέπει», η κοινωνία που τη δυναστεύουν ανεξέλεγκτα κι ατιμώρητα του καθενός τα γούστα: των άτιμων υπουργών και των ανήθικων επιχειρηματιών που ληστεύουν το Δημόσιο, των πρωτάνων που δηλώνουν ότι δε θα σεβαστούν τους νόμους, των μπαχαλάκηδων που καίνε κτίρια και ανθρώπους, των ταξιτζήδων που κλείνουν αεροδρόμια, των ΠΙΑΜΕΤζήδων που κλείνουν λιμάνια, των φοιτητοπατέρων που κλείνουν πανεπιστήμια, των περιθωριακών που κλείνουν την πλατεία Συντάγματος. Και κανένα κράτος/Εγώ δεν μπορεί να έχει, να ήθελε, που δε θέλει να αντισταθεί στον ανεξέλεγκτο χειμαρρό των καταστροφικών βουλήσεων, γιατί απλούστατα δεν έχει πουθενά να πατήσει, καμιά πίστη για να στηρίξει τον λόγο και την πράξη του, καμία αρχή ζωής που να τη σεβόμαστε όλοι, κανένα ίχνος συνειδήσεως που να αντιπροσωπεύει κοινά «πρέπει», όχι μονάχα σαν κανόνες καταπιστευτικούς, μα σαν στοιχεία πολιτισμού, παράδοσης, Ιστορίας - εν τέλει σαν στοιχεία ανθρωπιάς και αρχοντίας.

Ετσι μου φαντάζει εμένα σήμερα η Ελλάδα του 2011, μια παγκόσμια πρωτοτυπία: είμαστε η χώρα που έχασε το Υπερεγώ της.

* Ο κ. Απόστολος Δοξιάδης είναι συγγραφέας.

Επτά μαθήματα για την κρίση

Του ΛΟΥΚΑ ΤΣΟΥΚΑΛΗ*

Με αφορμή την ευρωπαϊκή σύνοδο της 21ης Ιουλίου, προτείνω επτά γενικά συμπεράσματα-μαθήματα που ίσως φανούν χρήσιμα για την περαιτέρω αντιμετώπιση της κρίσης.

Πρώτο μάθημα, για όσους βιάστηκαν να ξεγράψουν την Ευρώπη. Συνεχίζει μεν να βρίσκεται ένα-δυο βήματα πίσω από τις εξελίξεις στις περιβόητες αγορές, αλλά μπορεί ακόμη να παίρνει αποφάσεις που θεωρούνταν αδιανόητες μέχρι πρόσφατα. Η Νομισματική Ένωση αλλάζει ουσιαστικά, χωρίς στρατηγικό σχέδιο, αλλά κυρίως με σειρά μέτρων πυροσβεστικού χαρακτήρα. Το πολιτικό σύστημα της Ε.Ε. δυσκολεύεται, αγκομαχάει. Να δεχτούμε τουλάχιστον ότι η πρόκληση που αντιμετωπίζει είναι χωρίς προηγούμενο.

Δεύτερο, παραμένουν πολλές ασάφειες και ερωτήματα στα συμπεράσματα του Συμβουλίου, κυρίως όσον αφορά τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα. Αυτό ήταν και το πιο φιλεγόμενο κομμάτι του πακέτου. Η ασάφεια δεν είναι τυχαία, αν και η υλοποίηση των αποφάσεων θα είναι από μόνη της εξαιρετικά περίπλοκη.

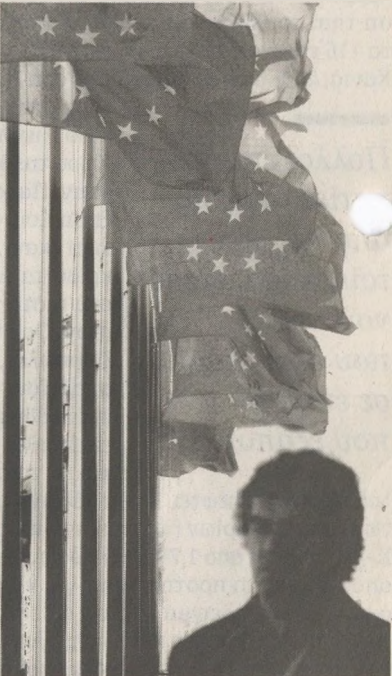
Τρίτο, οι αποφάσεις του Συμβουλίου είναι εξαιρετικά σημαντικές για την Ελλάδα, πολύ λιγότερο για την υπόλοιπη Ευρώζων. Το επιχείρημα (ευχή) ότι η Ελλάδα είναι μια πολύ ειδική και μεμονωμένη περίπτωση θα αποδειχθεί πιθανότατα στην πράξη αβάσιμο (ίσως πιο σύντομα από όσο αντέχει η Ευρώπη). Η μάχη πολιτικής και αγορών μπαίνει σε νέα, ακόμη πιο επικίνδυνη, φάση.

Τετάρτο μάθημα είναι ότι η Ελλάδα κέρδισε ίσως περισσότερα από όσα ελπίζαμε, ως προς το ύψος της χρηματοδότησης, τα χαμηλά επιτόκια, τη μακρά περίοδο αποπληρωμής των δανείων, τις εγγυήσεις για τις ελληνικές τράπεζες και τη ροή κοινωνικών κονδυλίων για επενδύσεις. Με άλλα λόγια, έχουμε ένα μεγάλο ευρωπαϊκό πακέτο στήριξης της ελληνικής οικονομίας, μοναδικό στην ιστορία. Προφανώς, δεν λειώνει εδώ η κρίση. Δεν είμαστε καν κοντά στο τέλος, αλλά κερδίσαμε πολύτιμο χρόνο και έχουμε πλέον μεγαλύτερες πιθανότητες να ξεπεράσουμε την κρίση με τη βοήθεια των Ευρωπαίων εταίρων.

Πέμπτο, συνέβαλαν πολλοί παράγοντες στη διπλωματική επιτυχία της χώρας (γιατί περί αναμφισβήτητης επιτυχίας πρόκειται). Σίγουρα, ο πρωθυπουργός διαθέτει διεθνές κεφάλαιο όσο ελάχιστοι ομόλογοί του σε χώρες αντίστοιχου μεγέθους με την Ελλάδα. Η ψηφισιολογία του Μεσοπρόθεσμου αποτελούσε απαραίτητη προϋπόθεση για την όποια ευρωπαϊκή στήριξη. Κινητοποιήθηκαν πολλοί εντός και εκτός συνόρων για να δημιουργήσουν το κατάλληλο κλίμα. Είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικό ότι η χώρα διαθέτει ακόμη σημαντικά ερείσματα στο εξωτερικό - είχε και μια ωρολογιακή βόμβα στα χέρια της που ευτυχώς επέλεξε να την κρατήσει με σύνεση και όχι σαν καμικάι που απειλεί τη ζωή των άλλων. Καλή η σκληρή διαπραγμάτευση, αρκεί να υπάρχει στρατηγικό σχέδιο και αντίληψη της πραγματικότητας. Οι εκβιασμοί δεν είναι το πιο αποτελεσματικό διαπραγματευτικό όπλο, ιδιαίτερα για μια χώρα μεσάζον μεγέθους σε επικίνδυνη γειτονιά. Η Ελλάδα διαθέτει πάντα στη νεότερη ιστορία της μια κοσμοπολι-

τική ελίτ που έκανε σε κρίσιμες φάσεις τη διαφορά από τις υπόλοιπες βαλκανικές χώρες. Με ελάχιστες εξαιρέσεις, τα μέλη της εδώ και χρόνια απέχουν από τα κοινά, ενώ οι κατ' επάγγελμα πολιτικοί -με εξαίρεση και πάλι-- δεν επικοινωνούν καν με τον υπόλοιπο κόσμο. Με άλλα λόγια, ζουν στον κόσμο τους. Αυτό επιβεβαιώθηκε περίτρανα και πάλι μετά το ξέσπασμα της κρίσης.

Εκτο, η αναδιάρθρωση του χρέους, όπως και οι υποτιμήσεις του εθνικού νομίσματος στο παρελθόν, γίνονται όταν χρειάζεται, αλλά δεν συζητούνται δημόσια. Έχουμε ανάγκη τη συναίνεση των άλλων, ιδιαίτερα όσο συνεχίζουμε να παράγουμε ελλείμματα. Το θέμα δεν κλείνει εδώ. Να μιλάμε

Η πρόκληση που αντιμετωπίζει το πολιτικό σύστημα της Ε.Ε. είναι χωρίς προηγούμενο

λίγο, αλλά να ξέρουμε τι θέλουμε. Εβδομο και τελευταίο, έξω πάμε καλά (ή σχετικά καλά), αλλά δυστυχώς δεν ισχύει το ίδιο και μέσα. Η χώρα αποκτά ολόένα και περισσότερο τα χαρακτηριστικά μιας ακυβέρνητης πολιτείας, οι πολιτικοί δεν πείθουν, γιατί για χρόνια έκαναν και έλεγαν τα ακριβώς αντίθετα από αυτά που η ανάγκη τους επιβάλλει σήμερα, ενώ κανένας ουσιαστικά δεν απευθύνεται στο κρίσιμο κομμάτι της κοινωνίας που θα στήριζε ένα πρόγραμμα ουσιαστικών μεταρρυθμίσεων, έστω και με προσωπικές θυσίες, αρκεί να υπάρχει ολοκληρωμένη πρόταση από την κρίση. Σίγουρα, υπάρχει κάτι σάπιο στο κομματικό βασίλειο της Ελλάδας, όπως θα έλεγε και ο δικός μας Αμύλετ. Το καταλαβαίνει πλέον ο περισσότερος κόσμος και το αρθρώνει. Οσοι μάλιστα έχουν την ευκαιρία να γνωρίσουν από κοντά εκπροσώπους των κομματικών νεολαιών (ναι, αυτούς που έχουν συμβάλει καθοριστικά στην εκλογή πολλών πρωτάνων των πανεπιστημίων μας), γνωρίζουν ότι το μέλλον διαγράφεται ακόμη πιο ζοφερό από το παρόν. Σε αυτά τα φωτάρια, καλλιεργούνται οι κομματικές ηγέσιες του μέλλοντος. Εκτός και αν αλλάξουμε...

* Ο κ. Λουκάς Τσούκαλης είναι καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και πρόεδρος του ΕΛΙΑΜΕΠ.

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ

Τα τρία σημάδια παλιγγενεσίας

Του ΧΡΗΣΤΟΥ ΓΙΑΝΝΑΡΑ

Αμέσως μετά τον δεύτερο μεγάλο πόλεμο, τη γερμανική κατοχή, τον λιμό της κατοχής και την πολυαίμακτη κομμουνιστική ανταρσία, οι πρώτοι «τουρίστες» που έφτασαν μαζί με τη συρροασμένη Ελλάδα ήταν Έλληνοαμερικανοί. Ερχονταν να ξαναβρουν όσους συγγενείς είχαν χάσει, να μετρήσουν νεκρούς, να κομίσουν όποια ιδιωτική βοήθεια ήταν δυνατό, κυρίως σε ρουκισμό.

Πρέπει αυτές οι επισκέψεις να έγιναν αισθητές στην ελλαδική κοινωνία, ήταν εκτεταμένο φαινόμενο. Ο Έλληνοαμερικανός συγγενής αποτέλεσε αξιοπερίεργη παρουσία, σχολιάστηκε, κρίθηκε, ταξινομήθηκε: Η αμερικανίζουσα προφορά των ελληνικών, η διάνθισή τους με ελληνοποιημένες αμερικανικές λέξεις, οι περιέργες αμφιβολίες, οι συνεχείς συγκρίσεις του αμερικανικού με τον ελληνικό τρόπο του βίου, μαζί και μια αφέλεια εμπιστοσύνης της ανθρωπότητας (σε αντίθεση με την οξυμμένη πάντοτε καχυποψία των Ελλαδιδών), όλα αυτά μαζί, συγκροτούσαν τον τύπο που χαρακτηρίστηκε σκωπτικά: ο «μπρούκλινς» (προφανώς από τον κάτοικο του Brooklyn) ή «το αμερικανάκι».

Η ελλαδική κοινωνία έβγαине τότε από μια συντελεσμένη καταστροφή, η χώρα ήταν ερειπωμένη, πάρα πολλά χωριά εγκαταλελειμμένα, στέρψη και φτώχεια απροσμέτρητη, η ανασφάλεια κυρίαρχο αίσθημα. Κι όμως ο Ελλαδίτης έβλεπε τον φανταστικό σε όλα του «μπρούκλιν» με συμπάθεια αλλά αψ' υψηλού. Δεν παραδόθηκε με κεκνήφτα θαυμασμό στο «μοδέρνο» και στο φανταστικό, στάθηκε όχι ατιμωμένος αλλά και περήφανος, που σημαίνει: με κάποια συνείδηση υπεροχής.

Ερωνεύτηκαν και σατίρισαν οι Ελλαδίτες την αισθητική των Έλληνοαμερικανών και τη γλωσσική τους υποβάθμιση. Δεν μπορούσαν, τότε, να μην περιγελάσουν (διακριτικά ή εκ των υστέρων) το θέαμα ενθλιμικού άνδρα με πολύχρωμα σορτς και λουλουδάτο πουκαμισάκι ή της ώριμης γυναίκας με έξηκιλα από μαρμαρίνες σάρκες εξώπλητα φορέματα και πελώρια ντεκολτέ. «Σνόμπαρα» αυτή την ανεμελιά για την αισθητική ο Ελλαδίτης, όπως την ονομάζει πάντοτε κάθε καλλιέργημένος άνθρωπος, που ξέρει να ξεχωρίζει το τι του ταιριάζει από το ομοιότροπο επιβάλλει η μόδα. Καθόλου τυχαία ο αισθητικός εκβαρβαρι-

Συναρπαστική παραλληλία γλωσσικής κατάρτισης, αισθητικής καλλιέργειας και παραγωγικότητας.

σμός της αμφιέσεως στις ΗΠΑ συμβαδίζει με τη τεράστια ποσοστά παχυσαρκίας του πληθυσμού και τα ανάλογα ποσοστά των «λειτουργικών αναλαβών».

Λειτουργήσει επίσης τότε, ως αφορμή αψ' υψηλού θεώρηστος των «μπρούκλινδων», η κακή γλωσσική τους εκφραστική: γελούσαν οι Ελλαδίτες με τα γραμματικά και συντακτικά λάθη στη γλώσσα τους. Καταστράφηκε, ημιμαθή, ζώντας με μεγάλες στερήσεις, επέμεναν να αξιολογούν τους ανθρώπους από τη γλώσσα που μιλούσαν, όχι από τα λεφτά τους, όχι από τις χρυσές καδένες. Ο Μπόστ, ιδιοφυής σκισσογράφος, κατάκτασε την ελλαδική κοινωνία ποντάροντας ακριβώς στη γραμματική και συντακτική ευαισθησία (και κατάρτιση) των Ελλήνων - σήμερα κανένας δεν θα γελούσε με το καυστικό του κίου-

μορ, αφού το στραπατσάρισμα της γλώσσας που χαρακτηρίζει άλλοτε τους απαιδευτους και τους ολιγώνους είναι σήμερα γνώρισμα υπουργών και πρωθυπουργών.

Είναι συναρπαστικό να μελετήσει κανείς την παραλληλία γλωσσικής ευαισθησίας (ακόμα και άσχετης από σχολική φοίτηση και σπουδές) με τις αισθητικές απαιτήσεις στην ένδυση, σε προγενέστερα χρόνια. Να μελετήσει κυρίως το πώς προσέλαβαν το δυτικό ένδυμα οι Έλληνες στο ελλαδικό κράτος και πώς οι Έλληνες οι εκτός ελλαδικού κράτους. Γιατί κάποτε η Ελληνίδα της Αλεξάνδρειας, της Σμύρνης, της Οδησού, της Τραπεζούντας φορούσε τη μακριά τουαλέ με την τέλεια άνεση της οποιασδήποτε Ευρωπαίας, ενώ η Ελλαδίτισσα που πρωτόβαλε τέτοιο φόρεμα στο Μπρούκλιν ή στο Σικάγο έμοιαζε αμέσως να μμείται κάτι ξένο και γι' αυτό να μοιάζει κομική. Το ίδιο και ο άντρας με το φράκο ή το smoking.

Το μυστικό πρέπει να ήταν ότι οι Έλληνες οι εκτός ελλαδικού κράτους ένιωθαν περήφανοι για την ελληνικότητά τους, ζούσαν την ελληνικότητα ως πολιτισμική υπεροχή, ως ποιότητα ζωής. Με αυτή τη βιωματική σι-

γουριά είχαν την αυτονόητη άνεση να προσλαμβάνουν οτιδήποτε καινούριο που να τους έδινε ταίριαχτό με τα γούστα τους, να το αφομοιώνουν στον «αέρα» της ευγενικής τους κατωγάης. Αυτή τη στάση πρέπει να υπονοούσε ο Γιάννης Τσαρούχης όταν έλεγε: «Για να είσαι κοσμοπολίτης, πρέπει πρώτα να είσαι Έλληνας».

Η έπιστημη ιδεολογία του «εθνικού» κράτους (τόσο στην εκπαίδευση όσο και στην πολιτική πρακτική - στη συγκρότηση των θεσμών και στη λειτουργία τους) ήταν πάντοτε στους αντιποδες της κοσμοπολιτικής αρχοντίας: Το κράτος προϋπέθετε την Ελλάδα βαλκανική επαρχία της Ευρώπης, που για να εκπολιτιστεί και εκσυγχρονιστεί, όφειλε να μμηθεί (όχι να προσλάβει) τη Δύση. «Πρόδοδος» ήταν η αντιγραφή, ο πιθηκισμός από μειονεξία ή ξηπασία, που καθλώνει στον ρόλο του ουραγού, στο ρίσκο της παρωδίας, της καρικατούρας - τον «μπρούκλιν» τον γέννησε το ελλαδικό κράτος, όχι η αμερικανική κοινωνία.

Το κακοφορεμένο φράκο συνοδευτηκε στην κρατική Ελλάδα από δάνειες αντιλήψεις για τη γλώσσα (κοραϊκή «καθαρεύουσα» και ψυχαραϊκή «δημοτική») και από επαχθή δάνεια

χρηματικά που κράτησαν τους Ελλαδίτες πάντοτε υποτέλεις των «φίλων» και «συμμάχων» τους Ευρωπαίων. Τι συμπέρασμα, που ο εκπαιδευτικός της ελλαδικής κοινωνίας, τα τελευταία τριάντα επτά χρόνια, αναζωπύρωσε ντυπωσιακά το ίδιο τριπλό συμπύωμα. Κατάστρεψε, σε βαθμό αναπηρίας, τη νεοελληνική γλώσσα και έκφραση. Προπαγάνδισε την «ανεμελιά» στην αμφίσημη βυθίζοντας μεγάλες πληθυσμιακές ομάδες σε ενδυματολογική ακαλαισθησία, την πιο επιδεικτική που γνώρισε ποτέ αυτός ο τόπος. Και καταδίκασε το κράτος σε ανήκεστη οικονομική υποτέλεια, για το υπόλοιπο του αιώνα, λόγω εξωφρενικού δανεισμού με τους πιο ταπεινωτικούς όρους.

Συμπέρασμα: Αν υπάρξει ποτέ πολιτική παράταξη με συνεπή και προγραμματικό αντι-πασοκισμό, θα το αντιληφθούμε από τρία σημάδια: Θα έχει πρώτη προτεραιότητα, τη γλώσσα. Η εξωτερική εμφάνιση των μπρούκλινδων θα απηχεί την αρχοντία της ελληνικής λαϊκής παράδοσης, αυτήν που μεταγγίζεται με το γάλα της μάνας. Και τρίτο, θα συνηγείρει τους Έλληνες σε αγώνα απεξάρτησης από τον πατριδοκτόνο δανεισμό.

Αυτά τα τρία.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΕΛΙΔΑ	ΘΕΜΑ	ΠΟΛΙΤΙΚΗ	ΚΟΣΜΟΣ	ΓΝΩΜΕΣ	ΤΑΣΕΙΣ
----------------	------	----------	--------	--------	--------

Η αυτορρύθμιση του χάους

Της **ΤΑΣΟΥΛΑΣ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ**

Η αγορά πάντα εκμεταλλευόταν, ή «κατασκεύαζε», ευκαιρίες για ανατιμήσεις - παλαιοκαιρινό αμάρτημα. Ομως, είναι παράδοξο να διαπράττειται σε εποχές τόσο δραματικού κοινωνικο-οικονομικού αδιεξόδου. Μεσάζοντες, καρτέλ, έμποροι αφή... αι να ανεβάζουν τον τιμάρηθμο, μολονότι, όπως λένε οι ειδικοί, η μείωση των τιμών είναι το πιο εξυγιαντικό μέσο για την αντιμετώπιση της ύφεσης. Πιο χαρακτηριστικό, εν μέσω θέρους, το παράδειγμα στον τουρισμό. Ακριβώς επειδή έτσι είναι αρθρωνόμενος ο ελληνικός τουρισμός, ασχεδίαστος, άναρκος, εποκικός και γεωγραφικά άνισα ανεπτυγμένος, τα σπασμένα της κρίσης ή όποιος τουριστικής «πολιτικής» (φθηνά πακέτα στα ξένα πρακτορεία και ό,τι περισσέψει ακριβοπωλημένο στους «χαρμάνηδες» ελεύθερους σκοπευτές) τα πληρώνουν οι καταναλωτές. Κατά 15% αυξήθηκαν τον Ιούλιο του 2011, σε σχέση με τον ίδιο μήνα του 2010, οι on line τιμές των ελληνικών ξενοδοχείων (περιλαμβάνονται στον κατάλογο της Trivago.gr). Η μέση τιμή του δίκλινου ανά διανυκτέρευση έφτασε τα 116 ευρώ από 101 ευρώ πέρυσι (18% επάνω στα Χανιά, 21% στο Ρέθυμνο, 25% στη Ρόδο, 32% στο

Ημεροβίγλι, 30% στον Άγιο Νικόλαο, 66% στη Χώρα της Μυκόνου, 5% στην Παροικιά). Η αύξηση του ΦΠΑ στη σίτιση έκανε ακόμη μια κριβρά τα ήδη απίλησια στα πιάτα των εστιατορίων. Όσο για τους βενζινοπώλες, ως συνήθως ανεβάζουν την τιμή της αμόλυβδης ενώ δεν έχει επιβληθεί νέος φόρος και η τιμή του πετρε-

λαιού διεθνώς πέφτει. Για παράδειγμα, στην Πάτρα των δύο πρατηρίων (προχθεσινή καταγγελία στην Κ.), η τιμή της από 1,74 ανά λίτρο ανέβηκε στο 1,837 από τον πρώτο πρατηριούχο, για να ακολουθήσει άμεσα το παράδειγμά του και ο δεύτερος.

Τα σούπερ μάρκετ παίζουν τα γνωστά παιχνίδια των αυξομειώσεων. Σε χιλιάδες προϊόντα, από τους 80.000 κωδικούς που υπάρχουν στα σούπερ μάρκετ, γίνονται σε ανύποπτο χρόνο ανακλήσεις των μειώσεων που επιτυγχάνονται μετά από πιέσεις, ενώ οι κινήσεις ενός «κούκου» δεν φέρνουν την άνοιξη, απλώς φαλκιδεύουν τις στατιστικές. Πρόσφατα, δεκάδες επιχειρήσεις, επικαλούμενες τις αυξήσεις των τιμών πρώτων υλών και τα υψηλότερα λειτουργικά έξοδα, έστειλαν ανατιμημένους καταλόγους για βασικά προϊόντα (γαλακτοκομικά, καφέs, ρυζί κ.ά.) που πλέον πωλούνται κατά 10% ακριβότερα. Ρεκόρ τιμηριθμικής εκτόξευσης έσπασαν φέτος στα θέρετρα τα... αντιλιακά (π.χ. από 5,90 πέρυσι σε 18,60 φέτος προϊόν ίδιας μάρκας).

Το πρόβλημα είναι ότι ο καθένας από τους επαγγελματίες επιμένει να αισχροκερδεί εις βάρος των υπολοίπων, περνώντας πολύ εύκολα από τον ρόλο του αγανακτισμένου πολίτη που εξαπατάται σε εκείνου που εξαπατά.

Παραβλέπει ο έμπορος τα ανύπαρκτα «τράτα» των καταναλωτών και υπολογίζοντας και στην παραοικονομία επιδεικνύει ανελαστικότητα, θίγοντας την οικονομία. Διότι η ακρίβεια πλήττει μακροπρόθεσμα (αν και όχι άμεσα στις τουριστικές περιόδους) τη ζήτηση. Τα κρατικά έσοδα μειώνονται, φέρνοντας κι άλλες περικοπές, αύξηση στις ανεργίες, δηλαδή διαρκή αναγκάκλωση της ύφεσης.

Ούτε συζήτηση για παρέμβαση των ελεγκτικών μηχανισμών («καλοκαιρί είναι, άσε τον κόσμο να δουλέψουν»). Όπως πάντα, το κράτος προτιμά να διαχειρίζεται πρόχειρα μόνο την «εικόνα» των επιφανέστερων προβλημάτων, αφήνοντας υπογείως το χάος να αυτορρυθμίζεται.

Ενθουσιώδης υποδοχή για τον πρωθυπουργό στην Αρτζ.

Τι σηματοδοτεί το δεύτερο πακέτο στήριξης

Του **ΝΙΚΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗ***

Ο ι δύο προηγούμενες εβδομάδες ήταν εξαιρετικά κρίσιμες για το μέλλον της ελληνικής οικονομίας, και αποδείχθηκαν ιδιαίτερα μαυρές. Έχοντας δημόσιο χρέος πάνω από 150% του ΑΕΠ, η Ελλάδα χρειαζόταν μια πολύ σημαντική μείωση του δημοσίου χρέους της τάξης του 50% που θα το έφερνε στα επίπεδα 60-90% του ΑΕΠ, που είναι βιώσιμα για την ελληνική οικονομία. Αντί για την αναγκαία μείωση 50%, το β΄ πακέτο αναφέρει μείωση του χρέους της τάξης του 20%. Προσεκτική ανάλυση των όρων του πακέτου από αναλυτές της Μπάγκλεϊς και άλλων τραπεζών δείχνει ότι στην πράξη το «κούρεμα» θα είναι πολύ μικρότερο, κατά μέσο όρο περίπου 9-10%. Όμως, όταν τα ελληνικά ομόλογα ανταλλάσσονται στην αγορά κατά 30-40% κάτω από την ονομαστική τους αξία, γιατί δέχεται η Ελλάδα να πληρώσει τους ιδιώτες δανειστές 20-30% παραπάνω από τις τιμές στην αγορά; Μπορεί να μας εξηγήσει η κυβέρνηση γιατί δίνει στους ιδιώτες δανειστές μπόνους 30-50 δισ. ευρώ στη διαδικασία ανταλλαγής;

Τι σημαίνει το β΄ πακέτο; Η Ελλάδα έχασε ίσως την τελευταία ευκαιρία να βγει από την κρίση. Μετά το β΄ πακέτο, οι τόκοι του χρέους θα είναι κάθε χρόνο 18-20 δισ. για τριάντα χρόνια, δηλ. 9-10% του ΑΕΠ ή 25% των εσόδων του κράτους. Για να το καταλάβουμε καλύτερα, το Δημόσιο που σήμερα έχει ετήσιο έλλειμμα ίσο με 25% των εσόδων του, θα χρειάζεται από εδώ και μπρος να έχει ετήσιο πλεόνασμα μεγαλύτερο από 25% των εσόδων του, γιατί μόνο οι τόκοι του χρέους θα κοστίζουν 25% των εσόδων. Ακόμα κι αν όλες οι μεταρρυθμίσεις πετύχουν

Εκσυγχρονισμός της Ανώτατης Εκπαίδευσης

Του **ΣΤΑΜΑΤΗ ΚΡΙΜΙΖΗ***

παρούσα κατάσταση. Αντίθετα, το πανεπιστημιακό κατεστημένο συμπεριφέρεται σαν να ήταν ιδιοκτήτης και, παρά το γεγονός ότι ο Έλληνας φορολογούμενος πληρώνει αδρά για τις υπηρεσίες του, αρνείται το δικαίωμα στην κοινωνία οποιουδήποτε ρόλου στην αξιολόγηση του έργου των μελών του, τη λογοδοσία δηλαδή των πεπραγμένων στους πραγματικούς εργοδότες τους. Κύριο μέλημα των επισήμων πανεπιστημιακών εκπροσώπων (αλλά όχι της σιωπηλής πλειοψηφίας των διδασκόντων) έχει για χρόνια καταστεί η διατήρηση ενός αναπόδεκτου status quo με τα προνόμια της ασυδοσίας και αυθαιρεσίας σε όλα τα επίπεδα.

Οι παραπάνω παθογένειες, βέβαια, δεν αναπτύχθηκαν δίχως την ενθουσιώδη συμμετοχή της πολιτείας. Η κοιμητικοποίηση των φοιτητών, ψήφιση ειδικών νόμων για την εκλογή των εκάστοτε «ημετέρων» σε θέσεις καθηγητών, ίδρυση νέων πανεπιστημίων/ΤΕΙ χωρίς σοβαρό προγραμματισμό και υποδομές για να εξυπηρετηθούν κομμάτια συμφερόντα και η θεσμοθετημένη «μικρο-διοίκηση» του υπουργείου όπου κάθε πανεπιστημιακή απόφαση, έστω και ασήμαντη, χρειάζεται την έγκριση της γραφειοκρατίας για να υλοποιηθεί, συνήθως με τεράστιες καλυπτερές, είναι παραδείγματα ενός αρτηριοσκληρωτικού συστήματος που δεν δύναται να λειτουργήσει και καταφανώς δεν λειτουργεί.

Για όλους τους παραπάνω λόγους, μια θεσμική αναδόμηση των ΑΕΙ είναι επιβεβλημένη και επείγουσα, εάν θέλουμε οι διαρθρωτικές αλλαγές που επικειρούνται σήμερα στο ελληνικό κράτος να αποκτήσουν μια υγιή βάση και μακροχρόνιο ορίζοντα. Το νομοσχέδιο που υ-

πέρβαλε στη Βουλή η υπουργός Παιδείας είναι ένα μεγάλο βήμα προς αυτή την κατεύθυνση. Οι πυλώνες των αλλαγών περιλαμβάνουν: αυτοδιοίκηση των ΑΕΙ, εξασφάλιση της δημόσιας χρηματοδότησης και κατανομή της με βάση την ποιότητα της λειτουργίας κάθε ιδρύματος και τις εθνικές προτεραιότητες, αξιολόγηση και κοινωνική λογοδοσία παντού, αναβάθμιση της ποιότητας σπουδών για κάθε φοιτητή, σύγχρονη και α-δρύματος) εφόρων (Board of Trustees) που επιλέγονται με ποικίλους τρόπους, συμπεριλαμβανομένων και της κατ΄ ευθείαν εκλογής από τους ψηφοφόρους της περιοχής όπου εδρεύει το πανεπιστήμιο. Τα κοινά χαρακτηριστικά των εφόρων είναι ότι προέρχονται από πολλές κοινωνικές ομάδες όπως γιατροί, δικηγόροι, επιχειρηματίες, πανεπιστημιακοί (αλλά όχι από το ίδιο ίδρυμα), διπλωμάτες, πρώην πολιτικοί, κ.λπ. Συμμετέχει και φοιτητής/φοιτήτρια, καθώς και ο/η Πρόεδρος της Συγκλήτου των καθηγητών, αλλά συνήθως χωρίς δικαίωμα ψήφου. Η συμμετοχή στο συμβούλιο θεωρείται κοινωνική προσφορά και σπάνια αμείβεται. Ως παράδειγμα αναφέρει ότι ο πρόεδρος του συμβουλίου του πανεπιστημίου Johns Hopkins, όπου υπηρετεί τα τελευταία 40 χρόνια, ήταν ο Michael Bloomberg, νυν δήμαρχος της Νέας Υόρκης, αλλά πρώην επιχειρηματίας από τη Βαλτιμόρη. Παρεμπιπτόντως, δώρισε 150 εκατ. δολ. στο πανεπιστήμιο και σήμερα το όνομα του έχει διωνισθεί μέσα από τη «Σχολή Φυσικής και Αστρονομίας Bloomberg». (Ν.Β. - έφοροι που είναι επιχειρηματίες μπορούν να συμβάλουν στην οικονομική ενίσχυση του ιδρύματος που υπηρετούν...). Μεταξύ των αρμοδιοτήτων του συμβουλίου, εκτός από την οικονομική διαχείριση, περιλαμβάνεται και η επιλογή και πρόσληψη του Πρύτανη (η Πρόεδρος), όπου τα κριτήρια συμπεριλαμβανούν όχι μόνο την επιστημονική κατάρτιση και διάκριση των υποψηφίων αλλά επίσης τον διοικητική τους ικανότητα και ηγετικά προσόντα.

Το προτεινόμενο σχήμα του διοικητικού συμβουλίου στο νομοσχέδιο, αν και προβλέπει παρόμοιες αρμοδιότητες με αυτές των ιδρυμάτων του εξωτερικού,

συνίσταται αρχικά από μέλη του Πανεπιστημίου τα οποία εν συνεχεία επιλέγουν και τα υπόλοιπα (εξωτερικά) μέλη. Υποθέτω ότι υπάρχουν νομικοί λόγοι για μια τέτοια διαδικασία που καθιστά το συμβούλιο όχι απόλυτα ανεξάρτητο. Μπορούν να εισαχθούν ασφαλιστικές κλίδες ώστε να επιτευχθεί ισορροπία μεταξύ ειδικοτήτων (π.χ. περιορισμός σε κάτω των 15% για οποιoδήποτε επάγγελμα). Πάντως, το γεγονός ότι αποσυνδέεται η επιλογή του Πρύτανη από την παρούσα εκλογική παρωδία είναι πολύ θετικό στοιχείο και αξίζει αυτό το μοντέλο να δοκιμαστεί. Εάν υπάρξουν δυσλειτουργίες, τότε μπορούν να γίνουν διορθωτικές ρυθμίσεις στο μέλλον. Τέλος, σημειώνω ότι ένα παρόμοιο σχήμα διοίκησης λειτουργεί επιτυχώς στο (δημόσιο) Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος τα τελευταία 5 χρόνια με συμμετοχή και επίχειρηματία και διπλωμάτη.

Σχετικά με το θέμα της αξιολόγησης, τα πράγματα και εδώ είναι πολύ απλά: εφαρμόζεται επιτυχημένα στα ΑΕΙ του υπόλοιπου κόσμου, και δεν υπάρχει λόγος τα ελληνικά ιδρύματα να εξαίρουνται. Εχω ακούσει τη δικαιολογία ότι «... στην Ελλάδα δεν μπορεί να γίνει αντικειμενική αξιολόγηση...», αγνοώντας το γεγονός ότι σε άλλες χώρες υπάρχουν δοκιμασμένες διαδικασίες που παράγουν αξιόπληθα αποτελέσματα, με αντικειμενικούς δείκτες παραγωγικότητας (π.χ. Institute of Scientific Information - Web of Science), τις οποίες μπορούμε να επιλέξουμε και να τις εφαρμόσουμε. Δεν χρειάζεται εμείς να επανα-ανακαλύψουμε τον τροχό. Ξαν παράδειγμα, στη Διοίκηση Διαστημικής του Johns Hopkins όπου χρημάτισα διευθυντής, με 600 περίπου άτομα σε όλες τις βαθμίδες, γίνεται ετήσια αξιολόγηση όλου

του προσωπικού, και μετά από έλεγχο σε πολλάπλά διοικητικά επίπεδα, η τελική βαθμολογία είναι βασικός παράγοντας στη συζήτηση βελτίωσης της απόδοσης μεταξύ προϊστάμενου και του αξιολογούμενου (υποχρεωτική) καθώς και στον καθορισμό της ετήσιας αύξησης (η μν) μισθού. Οι προδιαγραφές, λοιπόν, που προτείνονται στο νομοσχέδιο για αξιολόγηση είναι ευθυγραμμισμένες με τη διεθνή πρακτική και πρέπει να υιοθετηθούν.

Τα κοινωνικά ιδρύματα, στην τελική ανάλυση, κρίνονται από τα αποτελέσματα που παράγουν και τα ευεργετήματα προς το κοινωνικό σύνολο, συγκρινόμενα με το κόστος της λειτουργίας τους. Εάγ τα ελληνικά ΑΕΙ βρίσκονταν έστω και μέσα στα πρώτα 100 σε παγκόσμια κλίμακα, ίσως να μην πήρχε το θέμα της βασικής αναδιάρθρωσης που επιχειρεί το υπό συζήτηση νομοσχέδιο. Η ελληνική κοινωνία δυσανασχετεί με τα αποτελέσματα της κατ΄ όνομα «δωρεάν» παιδείας, με τα φροντιστήρια, ιδιαίτερα μαθήματα πλέον και σε φοιτητές/σπουδαστές, την συστηματική εμφάνιση παράνομης δράσης –έλεω «αούλου»– σε πανεπιστημιακούς χώρους και πολλά άλλα. Η αλλαγή του συστήματος είναι επιβεβλημένη και το παρόν νομοσχέδιο αποτελεί ένα μεγάλο βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση. Μπορεί να έχει ορισμένες ελλείψεις, αλλά as μη ξεχνάμε το ρητό ότι «το τέλειο είναι ο εχθρός του καλού».

* Ο κ. Σταμάτης Κριμζής είναι πρώην διευθυντής και τώρα επίτιμος διευθυντής της Διοίκησης Διαστήματος του Πανεπιστημίου Johns Hopkins των ΗΠΑ, πρόεδρος του Εθνικού Συμβουλίου Ερευνας και Τεχνολογίας της Ελλάδας και ακαδημαϊκός.

Συμβιβασμός με τον τραμπουκισμό

Του **ΣΤΑΜΟΥ ΖΟΥΛΑ**

Την **καραμέλα** για «μικρές μειοψηφίες τραμπούκων», σε προνομιούκες συντεχνίες την πιπιλάνε επί χρόνια τα πολιτικά μας κόμματα και οι στρατευμένοι συνδικαλιστές τους. Το ίδιο κάνουν τις ημέρες αυτές, με αφορμή τα όσα συμβαίνουν στα λιμάνια και τα αεροδρόμια της χώρας από τους «επαναστατημένους» ταξίτζηδες. Στιπλιτεύουν τους τραμπουκισμούς και κανακεύουν τη «νομοταγή πλειοψηφία». Ζητούν την παράταση του διαλόγου, την αναστολή της απόφασης και εγκαλούν την κυβέρνηση «γιατί άνοιξε το θέμα μεσούσης της τουριστικής περιόδου». Πρόκειται για πολιτικές ανοποιίες, που προσβάλλουν τη νοημοσύνη μας. Διότι αν αυτή η πλειοψηφία υπήρχε θα έσπευδε πρώτη να αποδοκιμάσει και να απομονώσει τους τραμπούκους, οι οποίοι την εκθέτουν, έχοντας στρέψει, με ομόθυμη οργή, σύνοψη την ελληνική κοινωνία εναντίον της. Και επιπλέον. Αν ο τραμπουκισμός προέρχεται από μια «μικρή μειοψηφία», τότε γιατί έχει καταπιοήσει τα κόμματα και τη μισή Κ.Ο. του ΠΑΣΟΚ; Με τα «συμβιβαστικά» μέτρα που εισηγούνται και τις ενστάσεις για τον χρόνο εφαρμογής της απελευθέρωσης, στην ουσία δικαιώνουν τον «αγώνα των ακραίων». Δηλαδή, έμμεσα, αλλά σαφώς, θεωρούν αναμενόμενους ή αναπόφευκτους τους τραμπουκισμούς και τις αθλιότητες, που βιώνει η χώρα την περίοδο αυτή.

Κατά την κοινή λογική όσο ισχυρότερος έχει καταστεί ένας συντεχνιακός κλάδος, λόγω των προνομίων που του έχουν εκχωρήσει κατά καιρούς οι κυβερνήσεις «μας», τόσο βιαιότερες είναι οι αντιδράσεις, όταν απειληθούν «κεκτημένα» του. Όμως, στις περιπτώσεις αυτές η «νομοταγής πλειοψηφία», αν υπάρχει, δεν δικαιούται να παραμένει σιωπηρά και α-

μέτοχη. Για τον απλό-

Νικητές και ηττημένοι στη «μάχη των ταξιτζήδων».

στατο λόγο ότι εύλογα θα της καταλογισθεί «επιτήδεια ουδετερότητα» και καιροσκοπιsmός, προκειμένου να καρπωθεί τις τυχόν «επιτυχίες» της «ακράϊας μειοψηφίας».

Αλλωστε, τις ίδιες αυτές ημέρες με την κατάρνηση ή τη συνένωση διαφόρων δημοσίων οργανισμών, που ανακοίνωσε ο κ. Βενιζέλος, απειλούνται με απόλυση ή «εργασιακά ερεθρεία» 7.000 υπάλληλοι. Προφανώς, όμως, πως αυτοί δεν διαθέτουν μια «μειοψηφία τραμπούκων» και τη συνακόλουθη «πολιτική προσασία».

Πρωτίστως, όμως, όλα αυτά πιστοποιούν την ανεπάρκεια της πλειονότητας του πολιτικού μας κόσμου και την ανικανότητά του να αρθεί στο ύψος των περιστάσεων. Κατά ιλαροτραγική λογική σχεδόν όλα τα κόμμάτα μας συμφωνούν πως τα μέτρα που μας επιβάλλει η τρόικα αποβλέπουν στην αποκατάσταση εκτρωματικών καταστάσεων, οι οποίες είναι αποτέλεσμα της πολιτικής φαυλότητας, με την οποία κυβερνήθηκε η χώρα τις τελευταίες τουλάχιστον τρεις 10ετίες. Προσθητόν, επίσης, ότι οφείλαμε να τα είχαμε λάβει προ πολλού εμείς και όχι να μας επιβληθούν. Όταν, όμως, φτάσει η στιγμή της εφαρμογής τους η πλειονότητα των πολιτικών μας (κόμματα και βουλευτές) υποτροπιάζουν στη νοοτροπία του παλαιοκομματισμού και της φαυλότητας; Ξαναπιάνουν δουλειά στο μικρομάγαζο του απευκαίτου πολιτικού κόστους και του αδιότακτου κομματικού κέρδους. Και για να το πούμε πιο απλά. Αν στη μάχη της απελευθέρωσης του επαγγέλματος του ταξίτζη επικρατήσει η «μειοψηφία του τραμπουκισμού», δεν θα έχει πτηνθεί ο κ. Ραγκούσης. Θα έχει ταπεινωθεί -και μάλιστα μέχρι γελιοποιήσεως- η πλειονότητα των πολιτικών μας ταγών...